

(izhaja ob 4 zjutraj)

Stane mesečno 12-50 Din
za inozemstvo 25-
neobvezno

Oglaš po tarifu.

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 16/L
Telefon št. 72

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravišтво:

Ljubljana, Prešernova
ul. št. 54. Telef. št. 38.

Podružnice:

Maribor, Harvarova ul. 1
Tel. št. 22

Celje, Aleksandrova 6

Racun pri postn. četov.
zavoda šte. 11.842.

V Avstriji se je začela včeraj splošna stavka poštinih, brzojavnih in telefonskih nameštencev. Zato nismo mogli dobiti iz Avstrije in preko Avstrije nikakih poročil, tudi borznih ne.

Ljubljana, 10. decembra.

Te dni mine eno leto, odkar so radikalni sami vzeli v roke državno krmo. Gosp. Pašić je bil zoper nadaljevanje radikalno - demokratske koalicije, češ, da je demokratska stranka poskušala olajšati stališče napram Hrvatim s poskusom razgovorov. Radikalna stranka je šla v boj s konceptom, da treba predvsem oslabiti demokrate, pa naj se tudi pri tem okrepe vsi slabi plemenski instinkti, s katerimi vodi JDS boj po vsej državi.

Ta koncept je imela nekaj formalnega uspeha, kajti separatistična strast je napredovala med Srbi, Hrvat in Slovenci. A država s tem ni bila na korak naprej, marveč priča minulo leto homogenega režima, da stojimo danes ne tam, kjer smo bili 3. decembra 1922, t. j. ob stavlki koalicijske vlade, ampak tam, kjer smo bili leta 1921. neposredno na spregledu ustave.

Kakor so široki krogi pred in neposredno po 18. marcu 1923 menili, da je v reviziji ustave spaz, tako je danes vsakoz vidno, da je revizijska ideja premagano stališče.

Programi, s katerimi so jurili v boj naši klerikali in vse, kar se jih je v momentu živčnih zabod odrcilo, so od maja 1923 začeli poslati na nevredljivost in notranji svoji gnolbi. Štebalo se je z njimi preko cilja. Obsovašeni cili t. j. centralizem pa je bil z njimi le ojačen.

Onravljena kritika centralizma je med državopravnih p. naravnosti začela napram ograjenosti proti federalizaciji rovanjem. Klerikali so pač kralji proti centralizmu, a niso postavlili njemu nasproti programa, ki ga torej upravitelj, ne da se obenem ubije državno edinstvo in ogrozi obliko države. A misliti so pri tem, da bi na svojo strankarsko korist in si v duhu ne razdelili 12 ministrskih portfeljev, ki bi pri nas vpeljali ljubljanski ministerializem in centralizem. Ta pa je pri današnjih razmerah istoveten s prevlado klerikalizma v onem delu države, ki bi najbolj potreboval intimnega oslona na gospodarsko in kulturno silo cele Jugoslavije. Vse toj proji ustavi je za SLS le boj za to, da bi na Bleiweisovi cesti bila stalna podružnica Kofije. Gospodje morajo uvideti, da Jugoslavija ne samo ni Avstrija, ampak zlasti, da ni ustvarjena, da bi v njej bil odločen poseben prostor za eksperimente ultramontanec.

Poskus SLS, da pod krinko avtonomije doseže proste roke v Sloveniji, je izalovljen. In tako smo upravičeno lahko zgoraj napisali, da ne enemu letu radikalnega režima stojimo danes tam, kjer smo bili po sprejetju ustave. Uporno, a zamen se brani režim izvesti oblasti. Kakor morska kača se vleče vesti o tem, da bodo te in te dni že razpisane volitve v oblastne zastone in kmalu nato tudi v okrajne skupščine. Kolika moč bi bila v njih, ako bi danes že delale v njih bi ljudstvo razpravljalo ne le lokalne stvari, tu bi se v splošnih debatah vrhila kritika uprave sploh, zlasti pa davčne uprave.

A nič ne bo pomagalo. Radikalni bodo morali prekoračiti Rubikon. Potem ko le minila revizijska misel, bi bil čas da se ustavi demokracija s svojim načrtom, ki naj da nameri na pridobitjem trdnem temelju ustave.

Duhovi za take korake dozarijo. Če so klerikali in previsokim stališčem podaljšali življenje centralizma vsaj za eno leto, bo stvar demokracije, da ga s prehodno ustavo končno demontrirajo v umirjenju državljanov.

KRALJEV POVRATEK.

Beograd, 10. decembra. r. Po mestu se širijo vesti da kraljica nocoj odpušča v Sarajvo in ilidze. Kralj je očud iz Pariza ter se bo s kraljico sestal v Bosanskem Brodu. Kralj in kraljica bosta praznovala slavo sv. Andrije Prvo-rvanega v ilidzi, kjer so se že izvršile vse priprave.

NOVA ZAROTA V GRČINI?

Berlin, 10. decembra. i. «Reuters» javlja iz Aten, da je bila tam razkrita nova zarota kot nadaljevanje upora v oktobru. Številne osebe, med njimi mnogo bivših častnikov, so bile aretirane.

Predujmi na poviške uradniških plač?

PRVEGA JANUARJA SE BAJE IZPLAČAJO VEČJI ZNESKI NA RAČUN POVIŠKOV PLAČ.

Beograd, 10. decembra. p. Na včerajnji seji ministrskega sveta se je izčrpano razpravljalo o uradniškem vprašanju, ter se je konstatiralo, da je razvrščevanje uradnikov zadelo na zelo velike težave, tako da se razvrščevanje ne bo moglo končati pred 4 do 5 meseci. Zato treba prehodnih odredb. Najprej se je mislilo na to, da se povečajo draginjske doklade. Toda to je bilo nemogoče, ravno ker niso še vsa ministrstva izvršila razvrstitve uradnikov. Vlada je sklenila, da odredba o novih plačah stopi v veljavo 1. oktobra 1923, kakor je bila to obljubila uradnikom, ter da se vsem uradnikom dne 1. januarja izplača večja vsota na račun poviškov plač za oktober, november, december in januar. Vsek mesec se bo uradnikom dajal predujem na povišanje plače, dokler se ne dovrši razvrstitev. Nato se bo izvršil obračun, in kdor je prejel več, kakor mu pripada, se mu bo odbilo od prihodnje plače, kdor pa je dobil manj, se mu bo izplačalo na knadno.

Vlada je pooblastila finančnega ministra, da izdela načrt za izplačilo tega predujma po proračunski možnosti.

ZA ZBOLJŠANJE POLOŽAJA UČITELJSTVA.

Beograd, 10. decembra. p. Danes dopoldne je minister prosvete Trifunović sprejel delegato UJU, ki so prosili ministra, da se zavzame za to, da se njihove zahteve sprejemajo, zlasti da se učiteljem vdovam izplačujejo polne draginjske doklade, ter se umirovljenim učiteljem, ako se že ne morejo reaktivirati, vsaj povečajo draginjske doklade. Minister je obljubil, da se bo zavzel za njihove zahteve.

Radikalno-turška pogodba

TURKI DOBE DVAJSET MILIJONOV ZA HAK V JUŽNI SRBIJI. — PODPORA KOLONISTOM SE ZNIŽA. — NOVA KRAVJA KUPCIJA.

Beograd, 10. decembra. p. Danes dopoldne je bil radikalnemu klubu predložen protokol, ki ga je včeraj glede muslimanskih zahtev sklenil minister Kojiš s Ferat Drago. Vsebinsa protokola kluba ni bila povsem objavljena, ampak si je Pašić pomagal s tem, da je izjavil, da v kolikor se protokol tiče agrarne reforme, ne gre za nov dogovor, ampak za potrditev onega, kar je bilo Turkom že poprej obljubljeno.

Minister Simonović je v finančnem odboru na vprašanje demokrate Jojiča o vsebini protokola tajil koncesije Turkom v agrarnem vprašanju, češ da je mero dajno le to, kar on pravi, in da bo ta dajal naseljevanje na Kosovem, dasi je znano, da protokol obeta, da se preneha z naseljevanjem kristjanov naše narodnosti. Iz amandmanov, katere je predlagal v finančnem odboru minister za agrarno reformo Simonović, pa se je ta to izvedelo, za kaj gre. V enem teh amandmanov se namreč dovoljuje novih 20 milijonov Din kot hak za bege v južni Srbiji, vsota za kolonizacijo pa se znižuje za 5 milijonov Din. Popoldne je

minister Kojiš predsedniku džemijetskega kluba Ferat Dragi javil sklep radikalnega kluba. Ta pa je zahteval objavo sporazuma v uradni obliki. Kojiš je hotel pristati samo na komunikacijo, v katerem pa se pogoji glede agrarne reforme ne bi smeli omeniti. Ferat Draga je nato izjavil, da mora svoje smislenike vprašati za svet. Vred tega se je odločitev odložila na jutri ob 10. uri.

Na seji džemijeta, ki jo nato sledila, se je sklenilo, zahtevati, da se džemijetove zahteve objavijo in med njimi tudi one, ki se tičejo agrarne reforme. Zahteva se posebna garancija g. Pašića v obliki pisma ali pa vsaj pismo ministra za agrarno reformo.

Nova kravja kupcija med radikali in Turki vzbujala veliko razburjenje med narodnim občinstvom, ki v Kojiševem protokolu vidi vzpostavitev turškega elementa na Kosovem polju. Zlasti pa so ogorčeni uradniki, za katere vlada ni mogla dobiti nobenega denarja, za Turke pa je takoj pristala na izplačilo haka v znesku 20 milijonov Din.

Politična misija kraljevega poša v Pariz

OKREPITEV MALE ANTANTE PROTI LAŠKO-ŠPANSKI ZVEZI.

Beograd, 10. decembra. r. Kakor je zvedel Vaš poročevalec iz diplomatskih krogov, je potovanje kralja Aleksandra v Pariz v zvezi s prizadevanjem Francije, da se odnosa države Male antante v pram Franciji čim bolj poglobi. V to svrha namerava dati Francija državam Male antante predujme na že dovoljeno posojilo za vojaške potrebe. V Parizu so se v prisotnosti kralja Aleksandra razpravljalo tudi o razširjenju Male antante, posebno o sprejemu Grške, za kar ni več nobene zapreke. Ta načrt francoske diplomacije izvira iz želje, da se ustanovi fronta proti italijansko-španski zvezi pod egido Anglije, ki se v zadnjem času vedno bolj izpopolnjuje.

Na čast kralja Aleksandra je priredil v soboto naš pariški poslanik dr. Spaljković velik diner, ki so mu prisostvovali maršal Petain, generat Daut, vojni minister de la Steyrie, šef oddelka za zunanje zadeve Peretti de la Rocca in ravnatelj - rnanjem ministrstva la Roche. Danes se je vršil svečan banket, katere

mu so prisostvovali ministri predsednik Poincare, maršal Franchet d'Espèry, general Guat, šef generalnega štaba in mnogi drugi dostojanstveniki.

SESTANEK MALE ANTANTE.

Beograd, 10. decembra. p. Danes popoldne je ministra za zunanje stvari dr. Ninčiča posetil češkoslovaški poslanik Šeba. Razgovorjela sta se o sestanku Male antante. Sestanek se je definitivno določil na 7. 8. in 9. januarja. V zvezi s tem je vlada sklenila, da bo Beneša in Duco sprejela v Beogradu zelo svečano.

POMORSKO OBOROŽEVANJE ŠPANIJE.

London, 4. decembra. s. «Daily Telegraph» poroča, da bo na podlagi pogodbe med Španijo in Italijo dala Španija zgraditi v italijanskih ladjedelnicah več pomorskega materijala, med drugim tudi eno križarico, štiri rušice in štiri podmorske čolne.

Finančni odbor

Beograd, 10. decembra. r. Finančni odbor je danes načeljal razpravo o proračunu ministrstva za agrarno reformo. Prvi dr. Krizman (dem.) je zahteval nujno rešitev agrarnega vprašanja. Provizorijski odbor je bil sicer splošno polaren, sešaj pa je že škodljiv. Vse to je bilo kompromisno rešitev zunanje svetovi, ker se vrše sprejeto z zračno veleposestnikov. Pri agrarni reformi je treba rešiti samo še vprašanje odkupa, ker so vsa ostala vprašanja že rešena z ustavo in s posebnimi zakoni. Pri odkupu mora služiti kot baza za predvojna vrednost zemlje, in ter dinar za krono, kakor je tudi v ostalih državah. Posl. doktor Krizman je razpravljal končno o kolonizaciji in zahteval, da naj posveti minister vso pozornost gospodarski strani tega vprašanja in pomaga kolonistom, da pridejo čimprej do svojih domačih Pol-

Železniška direkcija v Ljubljani zagotovljena

NJENO OMREŽJE BO MERILO 1120 KILOMETROV.

Beograd, 10. decembra. p. Danes dopoldne je prometni minister Velizar Jan-ković sprejel novinarje, katerim je sporočil, da je konferenca, ki so se je udeležili poleg ministra in ravnatelja zagrebške direkcije državnih železnic tudi zastopniki državne uprave južne železnice, sprejela sklep, da se v Ljubljani osnuje samostojno železniško ravnateljstvo namesto dosedanjega inspektorata državnih železnic.

Temu novo ustanovljenemu ravnateljstvu državnih železnic se dodelijo vpra vo nastopne proge:

Rakek - Ljubljana - Zidani most - Maribor - Spilje, Pragersko - Kotoriba, Maribor - Prevalje, Zidani most - Zaprrešć, Gornja Radgona - Ljutomer, Grobelno - Rogaska Slatina, Ljubljana - Vrhnika, Slov. Bistrica - Slov. Bistrica mesto, Poljčane - Zreče.

Ljubljana - Jesenice - Planica, Jesenice - Bohinjska Bistrica, Ljubljana - Kani-nik, Ljubljana - Novo mesto - Karlovac, Gornjuplje - Kočevje, Trebnje - St. Janž, Novo mesto - Toplice, Kranj - Trzin.

Celje - Dravograd, Murska Sobota - madžarska meja, Čakovce - Dolnja Lendava.

Zagrebska direkcija dobi od prejšnje južne železnice po tej razdelitvi v svojo področje proge: Zaprrešć - Sisak, v Barč - Pakrac.

Celokupno omrežje nove ljubljanske direkcije bo znašalo 1120 km. Nekateri postaje bodo dobile nova imena. Tako se bo v Zagrebu odsej imenoval južni kolodvor: Kolodvor Sava-Zagreb, dočim bo Ljubljana imela poleg glavnega kolodvora še gorenjski in dolenski kolodvor. Ta odlok bo stopil v veljavo 1. januarja 1924.

Nenadni zaključek rimskega parlamenta

NEIZBEŽEN RAZPUST. — SPOMLADI NOVE VOLITVE. — OSUP-LOST V ITALIJI.

Rim, 10. decembra. i. Danes dopoldne ob 10. uri je imel ministrski svet sejo, v kateri je Mussolini izjavil, da se ne namerava poslužiti pooblastila, da predloži parlamentu podaljšanje pooblastilnega zakona, ki bi sicer od parlamentu gotovo bil odobren. Krona je pristala na Mussolinijev predlog, da se zaključ parlamentarno zasedanje. Takoj nato je bil podpisan dekret, s katerim se zaključuje zasedanje italijanske poslanske zbornice in senata. Še včeraj so je v obse smatralo, da pride do rednega zasedanja in da se bo razpravljalo med drugim o ten-ski volilni pravici. S pozornostjo so pričakovali Mussolinijev ekapzo o mednarodnem in notranjem političnem položaju. Z zaključkom zasedanja padejo se-daj vsi zakonski predlogi, ki so bili zbornici predloženi in poslanci izgubijo imuniteto. Zaključeno zasedanja pa ne more trajati dalj, kakor do 30. junija, ker takrat zapade proračunski provizo-

rij, ki je bil dovoljen vladi.

Splošno pa se smatra, da se parlament sploh ne bo več sestel, ampak da bo v prvih mesecih prihodnjega leta razpuščen in nato razpisane nove volitve za april ali maj.

Zaključek zasedanja je prišel popolnoma nepričakovano in je v vsaj javnosti vzbudil silno senzacijo in osuplost.

Rim, 10. decembra. Rimeki «Piccolo» piše: Zaključek zasedanja rimskega parlamenta je bil iznenadenje za vsa politični svet. Mnogi poslanci so bili že od-potovali iz dežele, da pridejo jutri na Montecitorio pa bodo našli zapeta vrata. Mussolini se je nenadoma odločil za razpust, ki bo današnjemu dekretu moral slediti najdalje v štirih mesecih, ker hoče s tem konstitucionalni red zopet popolnoma vzpostaviti. Današnja zbor-nica pa ne odgovarja položaju v deželi in se v njeni prisotnosti more vladati samo s pooblastilnim zakonom.

Kongres demokratske omladine

Zagreb, 10. decembra. r. V Zagrebu se je nadaljeval kongres demokratskih študen-tov včeraj in danes ter se bo končal jutri dopoldne. O programu in načelih centralne organizacije jugoslovanskih demokratskih študentov je govoril Franko-vić in poudarjal, da so vsi uspehi demokratske omladine na univerzah izšli iz dejstva, da ima demokratska omladina predizbrano nacionalno jugoslovansko ideologijo in jasno določeno smer dela: Demokratska omladina gre sedaj s svojim delom med široke sloje naroda. Predloženi načrt za centralno organizacijo je bil nato sprejet.

Nocoj je bil slavnostni banket, katerega so se udeležili številni zastopniki demokratske stranke. Kongres bo jutri raz-pravljati še o nekaterih manjših vprašanjih ter o končni redakciji resolucij, ki so bile sprejete.

REVOLUCIJA V MEHIKI

Newyork, 10. decembra. g. Po poročilih iz Veracruz je izbruhnila v posameznih delih Mehike vstaja proti sedanjemu predsedniku Obregonu. Uporniki so pregnali vse vladi zveste državne funkcionarje. Uporniško gibanje se razteza na devet pokrajin in ima svoj centrum v petrolejskem ozemlju. V Veracruz je prišlo več poslancev, da skličejo kongres in imenujejo novega provizoričnega predsednika. Okoli 6000 upornikov prodira proti glavnemu mestu republike, nad 15.000 pa jih zapira vse poti, ki vodijo v Veracruz. Predsednik Obregon je odločen zatreti upor s orožjem, vendar pa po njegovih vestih njegova akcija ne uspeva. Petričnik vladi svetih čet se je spravi po krvavem boju umaknil na vojno ladjo. Uporniki so baje tudi že vrgli sedanjo vlado in jo nadomestili z revolucionarnim kabinatom. Promet je ustavljen in ljudstvo beži v velikih trumah proti obrežju. Zadnje vesti kažejo na možnosti intervencije Zedinjenih držav.

Pariz, 10. decembra. i. Prva nitka med uporniki in vladi šteta se je razvila pri Yalapi, glavnem mestu države Veracruz. Uporniki pod vodstvom generala Sanchezja so mesto po hudem boju zasedli in prodirajo sedaj proti Tampicu, središču petrolejskega ozemlja.

OTVORITEV SOBRANJA.

Prestolni govor kralja Borisa.

Sofija, 10. decembra. i. Danes dopoldne je kralj Boris otvoril prvo zasedanje novega sobranja s prestolnim govorom, v katerem obžaluje, da so nekateri krogi z zločinsko lahkomišljenostjo poskušali zaplesti državo v državljansko vojno. Nevarnost pa je k sreči odvrnjena in država je na poti k umirjenju. V zorn red in popolna svoboda, ki označujeta zadnje volitve, in duh milosrčnosti, ki vede iz nameravane amnestije, bodo povrnili zaupanje naroda v javno oblast in zakoniti red. Bolgarska zunanja politika hoče predvsem vestno se držati mirovnih pogodb in konsolidacij južnega sosledstva. Bolgarska hoče biti element miru in reda na Balkanu in v veliki družini civiliziranih narodov. Kralj upa, da Bolgarska ne bo obravnavala samo kot narod, ki ima obveze, ampak tudi kot narod, kateremu mirovne pogodbe priznavajo tudi pravice. Kralj je nato naštel zakone, kateri bodo predloženi sobranju. Prestolnemu govoru je prisostvoval ves diplomatski zbor.

NEMCIJA IN ANGLEŠKE VOLITVE.

Berlin, 10. decembra. i. Nemški politični krogi za enkrat še ne pričakujejo, da bi izid novih angleških volitev vplival na angleško nemško politiko, ker stoji na stališču, da je Anglija sedaj preveč zadržana s raznimi notranjipolitičnim vprašanji. Obžalujejo pa soglešno poraz Lloyd Georgeovih pristašev.

Inozemske borze

10. decembra:

«FUT»: Devize: Beograd 0.525, Paris 0.575, London 25, Milan 24.90, New-York 578.75, Dunaj 0.008075, Praga 16.75, Bukarešta 2.95, Sofija 4.20, Budimpešta 0.08024, Kopenhagen 101.80, Kristijanija 88, Stockholm 150.50.

TRST: Beograd 26.10 do 26.85, Dunaj 0.08225 do 0.08375, London 100.40 do 100.50, Paris 122.75 do 123.25, New-York 22.05 do 23.05, dinar 26 do 26.25, dolarji 22.00 do 23, carinski franki 88.25 do 88.75 avstrijske krone 0.0820 do 0.0825.

BERLIN: Devizni kurd so bili čezet neizpremenjeni. Dolar je notiral 4530 mark-bjard.

Napredna fronta na pohodu

SLAJNA ZMAGA DEMOKRATOV V GOR. LOGATCU.

Ze v nedeljo zvečer se je razvedela po Ljubljani radostna vest o veliki zmagi, ki jo je dosegla JDS v Gorenjem Logatcu nad SLS.

Zivahno agitacijo s strani naprednjakov in klerikalcev v Gor. Logatcu je obetalo zanimivo in osuro borbo, ki se je imela stopnjevat, se s shodom za zaklenjenimi vrati, ki so ga klerikalci priredili v soboto na dan pred volitvami v Gorenji vasi iz strahu, da bi naprednjaki ne mogli takoj reagirati na njihova lažniva izjavljajna. Kljub temu, da so pritegnili v svojo pomoč iz Ljubljane in od drugod vse mogoče in nemogoče človeke, ki so s polno paro volili volice in udrihali po demokratih, so klerikalci pri volitvah popolnoma porazili. Od 240 volilnih upravičencev se je volitve udeležilo 201, t. j. 83,7 % vseh volilcev. Lista Jugoslovanske demokratične stranke je prejela 125 glasov (6 mandatov), lista Slovenske ljudske stranke pa 76 glasov (3 mandate). Tako so dobili demokratije v občinski zastopstvo 2/3 vseh mest. Posebno zanimiv je ta rezultat, ker kaže tudi rapidno padanje klerikalcev od zadnjih državnoborskih volitev, na drugi strani pa čvrsto naraščanje demokratičnih glasov.

Demokratska zmaga v Logatcu je obenem zmaga napredne fronte. Ljubljana se še pred letom ni nič kaj mogoče ponasila po slovnih čutih naprednih krogov. Razmere pa so se bistveno spremenile in danes se uspeha JDS v Gor. Logatcu veseli vse, kar misli pošteno in napredno.

Z vseh strani dežele prihajajo vesti, da klerikalizem naveduže in izgubava

na ugledu in vplivu. Pozna se krepka inicijativa demokratov. Treba pa tudi samo en pogled obrniti v «Slovenca» in njegove priveske, da se razvidi divja jeza SLS proti aglnemu vodstvu JDS. Posebno na potu je klerikalcem demokratsko geslo o koncentraciji naprednih sil. A ne pomaga nič. Geslo ni umetno, ono je naravni izbruh vseh onih, ki jih je žal prejšnjih napak in hočejo preko njih na dnevni red. In če to geslo nezmagljivo drži v Ljubljani, koliko bolj drži na deželi, kjer so bili pravzaprav vsi dobri naprednjaki istega mnjenja, a so jih nesrečne roke nekij vodij komandirale v razprtje.

Gorenji Logatec, Ziri, Rakec so prvi mejniki v razvoju našega domačega političnega življenja. Ti kraji so pokazali, kaj lahko doseže vztrajno delo. Pokazali so tudi, da je prazna fraza trditve klerikalcev, da je vsa dežela na njihovi strani. Leta 1924. bomo imeli v vsi deželi občinske volitve. Velike važnosti so te krajevne odločitve. Leta 1924. lahko po vsej deželi izvajujemo častno mesto demokratski zastavi v vsaki naši občini.

Treba le delati. Somišljeniki, vzemite inicijativo povsod v roke. Vsako delo bo prineslo sad. Le mrtvilo je tisto, kar klerikalizmu prinaša uspehe. Z vzajemnim delom načelstva in tajništva JDS s somišljeniki po deželi morajo nastopiti nove veselejše razmere. Čestitamo logaškimi prijateljem na krasnem uspehu, ki naj bi obilo sadu rodil za to vrlo našo žal obmejno občino, obenem pa bil vzor premnogim drugim občinam, kjer bi se lahko doseglo z malim trudom še več!

Ministra Vujičić in Trifković v Sloveniji

Ljubljana, 10. decembra.

Včeraj sta ministra Trifković in Vujičić s posebnim vlakom posešla Gorenjsko. Spremljali so ju načelnik Fran Svetek, vodja pokrajinske uprave Kremenšek, glavni inšpektor voda Sbršaj, šef gradbene direkcije Hanuš in višji stavbni svetnik Krajec. V Kranju se je ministroma predstavil župan Ciril Pirce. — Pri Podnartu, kjer je voda odnesla 200 m železniškega nasipa, sta si ministra ogledala novi začasni nasip, ki dela čast naši železniški upravi in je Gorenjsko rešil velike gospodarske krize. Ministra sta se peljala do Bohinjske Bistrice. Na povratku sta se za koso ustavila v gostoljubnem domu konzula gosp. dr. Shwegla v Gorjah. Na podlagi uradnih podatkov se je ugotovilo, da znaša škoda na prometnih napravah, odplavljenih pridelkih in uničenih obrtnih instalacijah 25—30 milijonov dinarjev.

Danes, v ponedeljek, sta se ministra odpeljala v spremstvu načelnika Svetka in vodje pokrajinske uprave Kremenška z avtomobilom na Barje in pregledala poplavljenega kraja. Pri šoli na Karolinjski cesti sta pozdravila ministra župan Periš in hčerka učiteljice Grčarja. Gg. ministra sta povsod obljubila pomoč vlade in zagotovila prebivalstvu, da se bosta zavzela z vsemi močmi, da se mu bo škoda povrnila in da se bodo upoštevale želje prebivalstva glede regulacije, kolikor bodo pač dopuščala finančna sredstva. Nalhuje prizadetim sta tudi takoj izplačala manjše podpore za prvo pomoč.

Ministra Vujičić in Trifković sta se nato odpeljala v spremstvu načelnika Svetka z avtomobilom čez Dob in Trojano v Celje, da se uverta na licu mesta o škodi, ki jo je naredila povodenj v Savinjski dolini.

Celje, 10. decembra.

V Celju so ministra Trifkovića in Vujičića pozdravili župan dr. Hrašovec, predsednik okrožne sodnije dvorni svetnik Kotnik, vladni svetnik Žužek in šef policije dr. Senekovič. Ministra sta si ogledala na licu mesta škodo, ki jo je napravila poplava. Popoldne so se odpeljali z brzovlakom v Sisek.

Upati je, da bo vlada na podlagi poročila svojih dveh članov storila svojo dolžnost. Potovanje ministrov je imelo predvsem namen, odrediti nujno pomoč ljudstvu, ki je zašlo v neposredno bedo. Sedaj pa bo naloga vlade, da dovoli potrebne kredite za obnovo uničenih naprav in kulturnih sredstev.

AKCIJA ZA OSUSEVANJE BARJA.

Ko sta si včeraj popoldne ministra Trifković in Vujičić ogledovala po vodnjiki povzročeno škodo na Barju, so si jima pri šoli predstavili zastopniki Glavnega odbora vodne zadruge za osušitev Barja, gg. mag. svetnik Švigelj, okrajni glavar Spiller-Muys in inž. Lojze Hečevar. Gospodje so razložili ministroma akcijo za osuševanje Barja in njen sedanji stadij in ju proslili s čim izdatnejšo pomoč vlade, lasti ker je to edina pot, da se prepreči vedno se ponavljajoča katastrofa vled povodnj. Ministra sta se zelo zanimala in obljubila, da bosta po svojih močeh podprala delo, čigar stroški so danes uračunani na 85 milijonov dinarjev.

Zastopniki Glavnega odbora so izročili ministroma tudi kratko spomenico, ki izjavja med drugim:

«Vzrok poplav ni samo dolgotrajno deževje temveč v prvi vrsti dejstvo, da še niso dovršena regulacijska dela v glavnem odvodniku, reki Ljubljanici, niti osuševalna dela na ljubljanskem Barju.

Glavni odbor vodne zadruge za osušitev ljubljanskega Barja se zato obrača na zastopnike vlade z najnujnejšo prošnjo, da poleg podelitve takojšnje gmojne podpore po povodnji prizadetim barjanom merodajni čimtelji posvetijo vso pažnjo prečežemu vprašanju, kako s takojšnjim nadaljevanjem regulacijskih in melioracijskih del na ljubljanskem Barju omiliti žalostni položaj Barjanov.

V to svrhu prosí odbor:

1. Da se takoj dovolijo izredni krediti za dovršitev le na pol dodelane regulacije reke Ljubljanice.
2. Da se takoj dajo barjanski vodni zadrugi na razpolago vsi za nadaljevanje regulacijskih del potrebni stroji (bagerji itd.) iz reparacij.
3. Da se vneso v redni proračun stalna postavka «Za regulacijo Ljubljanice» in to že v proračun za leto 1923-24. Če pa to iz tehničnih ozirov ne bi bilo mogoče, naj pristojno ministristvo določi čim najvišjo vsoto iz pozicij za regulacijo rek v Sloveniji za regulacijo Ljubljanice.
4. Da se iz kredita za melioracije določi in nakaže barjanski vodni zadrugi čim izdatnejši državni prispevek za detaljna melioracijska dela na ljubljanskem barju, saj obsega barjansko ozemlje nič manj nego 16.000 ha.
5. Da se nakaže imenovani vodni zadrugi iz kreditne postavke: «Pomoč vodnim zadrugam» čim večja podpora.

Politične beležke

— Zanimivosti iz SKS. Naši vrli napredni možaki, ki se v dobri veri drže SKS, si komaj predstavljajo, kam plove, odkar so nerazdružni zavezniki srbskih zemljoradnikov. Iz «Kmetijskega lista» lahko izvejo, kakšen je njihov program. In ta je razglašen v «Kmetijskem listu»: «naša zadruga država se mora urediti na federativni podlagi». Velik napredek v programu naše SKS: država bo pač konsumna zadruga, ob enem pa bo na federativni podlagi. Zato je «Slovenec» tako zadovoljen z bojem SKS proti koncentraciji. Kmetje pazite, da Vas zeleni generali ne speljejo v smešnost.

— Hud moralen poraz priznava režim, ko odlaga sklepanje o proračunu na januar in februar 1924. Še le 14 dni je tega, kar so radikali razglasili, da proračun lahko še pred božičem zakonijo. Zdal pa je že noč začel umik. Bo treba pač marsikaj še popraviti, da polje proračun skozi skupščino.

— Gospodarij Slovenije. Za SLS je več kot značilno, kako se otresa težke odgovornosti za zlo, ki prihaja nad Slovenijo, odkar ima za varuhe klerikalne poslance. V zadnji svoji številki se trudi «Slovenec», da bi dokazal, da so gospodarij Slovenije radikali, ki imajo odločilno besedo pri legislativi in demokraciji, češ, da imajo oni v rokah eksekutive. «Slovenec» je seveda namenoma zamolčal, da so radikalski režim postavili z Markovim protokolom klerikalci sami. Podpisal ga je dr. Breje in Smolej, odobrilo ga je vodstvo SLS in tudi klub klerikalnih poslancev ga je odobrilo na znanje vzel, kakor je pisal «Slovenec». Kar se tiče demokratskih uradnikov, bi mi klerikalce le opozorili na gonjo, ki so jo z njihovim odobravanjem uprizorili radikali proti uradnikom demokratskega mišljenja. Iz «Slovenca» je razvidno, da

bi bilo še veliko huje, ako bi postal pokrajinski namestnik dr. Breje, kajti v tem slučaju bi se morali uradniki, ki so le uradniki, umakniti klerikalnim partizanom. Približno to je povedal sobotni «Slovenec», kar pa seveda klerikalcev še ne odvzeta teške odgovornosti za politično situacijo. 21. marca je «Slovenec» razglasil, da so postali klerikalci absolutni gospodarij Slovenije ter zapisal: «S svojimi 21 poslanci od 26 bo SLS v parlamentu opravila edina prava zastopnika slovenskega ljudstva». 19. marca, takoj po slajni zmagi, pa je «Slovenec» trdil, da je ljudstvo z demokracijo «sploh pomedlo» in da je slovenski narod z «mirno in odločno potezo izbrisal s politične deske samostojne in radikale, ki leže zdaj vstric z demokracijo, narodni socialisti ter Novoslovan kraj ceste». Ako bi «Slovenec» bralci imeli kaj spomina, bi morali v soboto, če so čitali «Slovenec» članek «Gospodarij Slovenije» začudeno vprašati, kako to, da so naenkrat demokraciji zopet od mrtvih vstali in kako je mogoče, da je 21 tigrcev dopustilo, da so gospodarij Slovenije tisti, ki jih je ljudstvo «pomedlo» in ki so ležali 18. marca kraj ceste. Večjeja priznanja nesposobnosti in brezvplivnosti klerikalnih poslancev «Slovenec» ni mogel podati, kakor s sobotnim člankom. Morda pa je sedaj že «Slovenec» začel na prikrit način udrihati po svojih — tigrjih.

Prosveta

Ljubljanska drama.

Torek, 11.: Zaprtlo.
Sreda, 12.: «Danes bomo tihi». F. Cetrtrek, 13.: «Nju». Izv.
Petek, 14.: «Mogočni prstani». E.
Sobota, 15.: ob 3. pop.: «Judita». Dijaška predstava. Izv.
Nedelja, 16.: ob 3.: «Ugrabljeni Sablne». Ljudska predstava. Ob 8.: «Hedda Gabler». Izv.
Ponedeljek, 17.: «Nju». C.

Ljubljanska opera.

Torek, 11.: «Aida». C.
Sreda, 12.: «Nikola Šubic Zrinjski». D.
Četrtrek, 13.: «Gospodski sen». A.
Petek, 14.: Zaprtlo.
Sobota, 15.: «Mignon»; gostuje ga. Wessel-Polla. F.
Nedelja, 16.: «Tosca». Izv.
Ponedeljek, 17.: Zaprtlo.

Narodno gledališče v Mariboru.

Torek, 11.: «Ženitev». A.
Sreda, 12.: «Umetniška kri». E.
Četrtrek, 13.: «Magdalena». C.

Dr. A. Rigov koncert. Sinoči se nam je predstavil v Ljubljani v Filharmonični dvorani dr. Aleksander Rigo kot izvrsten koncertni pevec. Od točke do točke svojega srečno izbranega sporeda se je drigal ter je pri predavanju dokazal svojo globoko muzikalnost. Dr. Rigo ima simpatičen glas obširnega obsega in si je kot našin petja izbral srednjo pot med italijanskim in nemškim petjem. Svojo zvočno višino je pokazal najbolj v Musorgskega «Smrtnih plesih», toda nekaj najvišjih tonov je vsebovalo ostrino. Najlepša plat umetnikovega petja je piano, ki je prišel posebno do veljave v Lajovevih, v Ravnikovi in Brahmovi pesmi. Najboljša točka koncerta pa je bila Löwejeva balada «Pevec Tom», ki jo je umetnik pel v originalu ter se je odlikoval z vzorno izgovorjavo. Pri slovenskih pesmih pa se je opazilo, da mu dela izgovorjava še veliko težavo. Tako n. pr. večina širokih vokalov «e» ni bila pravilna in tudi «a» se mnogokrat ni posrečilo. Umetnikova resna volja in pridnost pa nam jamčita, da se bo tudi v tem pogledu popravil in izpopolnil. Tudi so se mi zdeli mestoma portamenti nekoliko nenaravni. — Koncert, ki je nudil mnogo lepih, v Ljubljani še ne izvajanih samospevov in kojega čisti dohodek je bil namenjen dobrodelnim svrham, je bil slabo obiskan. Umetnik pa je žel po vsaki proizvajani točki viharo odobravanje ter je končno še moral čestiti. Na klavirju je pevec spremljal g. prof. Ravnik, ki se je odlikoval z globokim pojmovanjem izvajanih pesmi in s finim predavanjem. — am.

Otroci licejke osnovne šole prirede danes, v torek ob pol 3. uri popoldne v ljubljanski drami zadnjakrat mladinsko igro «Povodni mož».

III. muzikalno predavanje za srednješolsko mladino, katerega izvajata oper na pevec ga. Vilma Thierry-Kavčnikova in g. Marij Šimenc pod naslovom «Arija» se vrši v nedeljo dne 10. decembra ob 11. uri popoldne v Filharmonični dvorani. Vstop je dovoljen samo učencem in učiteljcem srednjih, strokovnih in mešarskih šol ter članom višjega šolskega sveta.

Ljubljansko marionetno gledališče. V nedeljo dne 9. decembra smo prvič v letošnji sezoni videli «Čarobne gosli», pravilno igro z godbo, petjem in plesom. Počeljev tekst, ki je že sam na sebi poln fine ironije življenja, so dopolnili še slovenski dvopli in domače šti, kar je napravilo vtis skoraj slovenske izvirne igrice. Naša neblaznana publika, zlasti drobni svet, se je ob «Čarobnih goslih» nasmajala. Hotela je — podobno kakor se kličejo gledališki igralci pred zastor — spraviti življenja Gašperčka na oder, da mu čestita in da se mu zahvali. No, pa naj je Gašperček tako igral, da je bil največje pohvale vreden. Ne dvomimo, da bo marsikdo, ki je videl «Čarobne gosli» v nedeljo, prišel pogledat to fino igrice vsaj še enkrat kadar se bo ponavljala.

Izreden uspeh «Lisinskega» v Beogradu. V soboto dne 8. decembra je v razprodanem beograjskem gledališču koncertiral pevsko društvo «Lisinski» iz Zagreba. Koncertu je prisostvovala tudi naša kraljica v spremstvu in ves beograjski kulturni svet. Uspeh je bil kolosalen. «Politika» piše, da je izvedel «Lisinski» številne specifične prelive muzike s tako dovršenostjo in umetnostjo, da ploskanja ni bilo ne konca ne kraja. «Lisinskemu» so bili darovani številni venči.

Ravnateljstvo Glasbene Matice v Celju namerava pričetkom leta 1924. prirediti redne mladinske koncerte, ki imajo namen z glasbenimi predavanji vzgajati muzikalno srednješolsko mladino. Te produkcije se bodo vršile vsak mesec enkrat, in to ob nedeljah popoldne. Vstop bo dovoljen le šolski mladini in njihovim nadzirateljem.

Celjsko mestno gledališče. Prejšnji torek in petek se je odigrala na celjskem gledališkem odru premiera ljubljanske komedije «Prinček», ki jo je prevedel na slovensko režiser Železnik. Avtor igre je Rob. Misoh. Po vsebini ni globoka, vsebuje mnogo komičnih situacij. Naslovno vlogo je podal g. Železnik kot igralec mladinskih vlog zelo dobro, takisto je nastopila gđ. H. Mirkovica (igralna Ada) z izborno kreacijo ter je vplivala tudi s svojo elegantno zunanostjo. Zelo pogoden in s pravo rutino igrani karikaturi iz visoke aristokracije sta ustvarila g. Pfeifer kot baron Stilfried in g. Pere kot knez Leuchtenstemski. Dober je bil tudi g. Zorman kot major Randi. V pravem miljeju so se nadalje kretali vsi ostali igralci. Le manjše vloge naj bi se v bodoče igrale z isto skrbnostjo kot večje.

Sport

Nogomet v soboto in nedeljo.

Zagreb: Prvenstvene tekme, ki so bile napovedane na Igriščih Haška in Concordije so bile odpravljene. Na Igrišču Penkale so se vršile nastopne tekme: Unitas : Amateuri 4 : 0, Penkala : Slavija 4 : 1. Sigurna zmaga boljšega moštva. Gol Slavije je padel iz enajstmetrovke. Hašk komb. : Makabi 8 : 1 (prilateljska).

Dunaj: Vienna : Hakoah 1 : 1. Prvenstvena tekma ki se je morala v prvi polovici prekiniti, ker si je sodnik Koval zlomil nogo. Tekma se je nato nadaljevala kot prilateljska in je končala z zmago Vienna s 4 : 2. V turnirju med Hertho, Slovanom, Simmeringom in Wacker, ki se je pričel v soboto, je končal z zasluženjo zmago Herthe. Sobotne izide smo pričeli že v nedeljski številki. V nedeljo je Wacker premagal Slovana z 1 : 0 (0 : 0), tekma med Hertho in Simmeringom je ostala neodločena z 1 : 1 (0 : 1). — Nadalje sta bili dve prilateljski tekmi in sicer Floridsdorf in WAP. 4 : 1 in Donaustad : Ostmark 1 : 1.

Budimpešta: Pred 20.000 gledalci se je vršila v nedeljo odločilna tekma za prvenstvo. Zmagal je MTK proti MTE z 2 : 0 (2 : 0). Prvi gol je padel v 30. min. drugi v 34. min. V drugem polčasu je bil igralec Jezsmas od MTE izključen.

Nürnberg: F. C. Nürnberg : Turnverein 1860 (München) 1 : 0.

Fürth: Spielvereinigung Fürth : Bayern (München) 2 : 1.

Hazena v Zagrebu. Vesna : Gradjanski 5 : 0. Concordija proti Penkali ni nastopila in izgubi dve točki.

Hajduk v Afriki. Splitški prvak Hajduk odputuje danes v Severno Afriko, kjer bo igral pet tekem. Na povratku namerava igrati tudi v Franciji in Italiji.

Vrdjuka zapustil Gradjanskega. Kakor poroča «Jutarnji List», je znani vratar Gradjanskega Vrdjuka izstopil iz kluba. Vzroki tega koraka niso znani.

Praska Sparta je od 1. januarja do 30. novembra t. l. igrala ravno 30 tekem s skupnim rezultatom 255 : 52. Pri 52 tckmah je Sparta zmagala, 6 tekem je ostalo neodločenih, izgubila je samo tri.

S. K. Primorje. Danes ob 20. izredna odborova seja v kavarni Emona, damski salon. Tajnik.

S. K. Irija v Ljubljani pozivlja vse gg. funkcionarje, da se brezpopojne udeleže odborove seja 11. t. m. Vsakdo naj pripravi točno poročilo o celotnem delovanju svoje sekcije, ker se imajo na tej seji izvršiti zadnje priprave za občni zbor.

Sodišče

LJUBLJANSKA POROTA.

Ljubljana, 10. decembra.

Uboj kavararja «Irija» v Ljubljani.

Danes je bilo otvorjeno zadnje letošnje porotno zasedanje. Porota se je bavila z žalostnim dogodkom, ki se je zgodil že pred petimi leti v Ljubljani. V nekdanji kavarni «Iriji» se je nahajala 26. januarja 1918 skupina četkih vojakov, ki so prepevali. Pri sosedni mizi so bili Bosanci, ki so očitali Čehom, da so vojaški begunci. Med obema skupinama se je nato razvil prepri, tekem katerega so Bosanci potegnili bajonete. Ko je kavarar Ivan Mikec uvidel opasni položaj, je skušal strikel pomiriti, dobil pa je od nekoga Bosanca tako močan udarec po glavi, da se je zgrudil. Kavararjeva žena Helena je v razburjenosti dvignila stol in stopila med vojsake. Četki so se med tem odstranili, vsa jeza Bosancev pa se je nato obrnila proti kavararju. Pijani vojsaki so ga suvali semintja in pretepali z bajonetom po glavi. Eden izmed Bo-

sancev mu je porinil končno bajonet skozi pljuča v srce, da je že čez nekaj minut izdihnil. Bosanci so nato zbežali, vendar pa se je vojaškim orožnikom posrečilo aretirati ubijalca, 26 letnega Petra Petrovića iz Kotorvarša v Bosni, ki je bil izročen vojnomu sodišču v Gradcu. Po prevratu je bil izpuščen in šele letos maja meseca zopet izročen ljubljanskemu sodišču.

Obtoženec se zagovarja jako spretno in zatrjuje se vedno, da je nedolžen. Porotniki so na vprašanje, ali je obtoženec kriv direktnega uboja, odgovorili z ne, potrdili pa so soglasno drugo vprašanje, da je v družbi svojih tovarišev v sovražnem namenu povzročil Mikecovo smrt. Obsojen je bil na to na 14 mesecev težke ječe. Njegov zagovornik dr. Vrtačnik je prijavil vzklic, isto pa je storil tudi državni pravdnik radi prenehanja odmerjene kazni.

Zagonetna smrt 67letnega starčka.

Dne 3. novembra 1918 je šel blviš redar Stefan Ciglič, sedaj mizar, doma iz Kranja, proti Montebellu v Trstu, kjer je imel nekaj zemljišča v najemu. Spotoma so ga opozorili ženske, da so tavori opustošili njegovo njivico. Ko je prišel do svoje njive, je našel tamkaj starčka Julija Orlanda s kolom v roki, ki ga je preplašil s tremi streli v zemljo. Orlando je zbežal, toda v tem trenutku je padlo zopet več strel, nakar se je starček zgrudil mrtev na tla. Kdo je oddal te strele, še sedaj ni znano, ni pa izključeno, da so bili namenjeni Cigliču samemu, ki je bil aretiran kot osumljenec.

Porotniki so zanimali vprašanje glede uboja in potrdili vprašanje glede silobrana, nakar je bil obtoženec Stefan Ciglič oproščen.

MARIBORSKA POROTA.

Maribor, 10. decembra.

Požig.

Ivan in Marija Jeremič iz Pavlovcev sta l. 1921 prepustila svoje posestvo na Humu sinu Ivanu, sama pa sta si izgovorila dosmrtni prevžitek. Že naslednjega leta je stari Jeremič umrl in mati je nato ostala s svojim sinom sama v hiši. Letos, meseca junija, se je sin Ivan poročil. Od tega dne ni bilo več miru v hiši in je vladalo med materjo in sinom silno ostro razmerje. Mati je ponovno tožila svojega sina radi prevžitka in razžaljenja časti ter mu napravila s tem ogromne stroške. Večkrat mu je tudi v prepri zagrozila, da ga bo uničila. Dne 7. septembra je v navzočnosti žene Lize zavpila nad svojim sinom: «Čaka, me boš že pomnil!» Nato je odšla iz kuhinje proti gospodarskemu poslopiju, iz katerega se je kmalu dvignil plamen, ki se je slamo krito poslopje popolnoma upelnil. Ivan Jeremič je le s težavo rešil živino, zgorelo pa mu je vse seno in slama ter sod zrnja.

Požiga je bila osumljena Jeremičeva mati, ki pa krivdo odločno zanika. Porotniki so vprašanje glede požiga soglasno zanikali nakar je bila Marija Jeremič oproščena.

Objave

× Predavanje v «Pravniku». V srede dne 12. decembra predava na sestanku društva «Pravnik» univ. prof. dr. Alfred Šerko: Samoobdolžitev vled blaznosti. Predavanje se vrši ob pol 5. uri popoldne v pravosodni palači št. 79, I. nadst. K obilni udeležbi vabi odbor.

× Slovensko lovsko društvo v Ljubljani javlja svojim članom, da je dospela kamenena rumunska sol za divjačino v kosih po 50 in po 100 kg. Cena za kg 5 Din. Kdor reflektira na to sol, naj ji naroči pri društvenem blagajniku, Go spovetska cesta 17. Denar naj se pre nakaže na društveni konto pri Ljubljanski kreditni banki. — Javna odobrova seja za člane Slov. lov. društva bo torek dne 18. decembra ob 20. uri v stavbni pri «Soci» na Dunajski c. št. Udeležite se je. — Odbor S. L. D.

× Letošnji odbor Akad. kluba gradbenikov v Ljubljani je sestavljen takole: častni predsednik: univ. prof. in Jaroslav Foerster; poslevočelji podpredsednik: Komelj Anton, tajnik: Rado Pečko, blagajnik: Fink Hugo, gospodar in knjižničar: Sitar Franc, odborniki: Karšič Kajetan, Lah Jože, Schiarch Rudi, Dorschel Friderik; revizorji: gg. in Ladislav Bevo in Jenko Dolef.

× Geografsko društvo na ljubljani univerzi priredi danes, v torek ob 6. u zvečer v dvorani št. 77 mesečno predvanje. Predava prof. dr. Šarabon o p morakem prometu. Vsi gg. seniori in p jatelj geografske vskolne vabljeni.

× Društvo «Vrtnarska šola» ima č eni zbor dne 26. decembra.

× Zgubil se je mlad rujav pes (dak Najditelj naj ga vrne proti nagradi v govino I. Medved, Sodna ulica 7.

× Mala bela boa, otročja, se je izg bila v vozu električne železnice ali isto do bolnice. Odda naj se v vpr «Jutra».

× Zamenjan dežnik. Gospod, ki dne 6. decembra med 15. in 17. uromenjal moški dežnik v kavarni «Emor se uljudno prosi, da ga odda istotam garderobi, da se izogne situatim, ker poznan.

? Ali ste že poslali na-ročnino za «Jutro»

Profesor Josip Plemelj

Ob njegovi petdesetletnici

Iz Plemljevega življenja

V lepih počitniških poldnevih na Bledu in pozimi v zakajenih kavarinskih podvečerih — med vonjivim Krapševim čajem in le napoli prečitanim „Journal des Débats“ — mi kaj rade poročajo od znanstvenih razmišljanj in dnevnih bežnih vprašanj misli nazaj v pretekla dneve, povasujejo v študentskih letih in pokramljuje s spomini minulih časov. Široko razprte oči gledajo jasne, ostro vklesane spominke podobne daljnih let, čelo se gubanči, govorica mu je gorenjska, domača, počasna, narodne besedne godbe in oblik polna. Priprosti, domač, prilazen in ponižen, pripoveduje resno, zamišljeno, oživljeno, in je tisti-

krat mrtev za vse, kar se godi okoli njega. Sreča znanca, pa ga ne spozna, in kavarinski mizi prisede prijatelji, pa ga skoro ne opazi. Govori, kramlja, doživlja.

Rojen je bil 11. decembra leta 1873. na Bledu, nasproti današnji vili Perun, v tipični slovenski kmetijski hiši, ki je na mnogih blejskih razglednicah upodobljena kot vzgled prave gorenjske domačije, pa se je leta 1919. morala umakniti regulaciji ceste. Roditelji, oba pristna Blejca, sta mu bila Mina, vzorna mati in gospodinja, in oče Urban, prvi blejski mizar in podobar-samouk, ki se je mnogo in s pridom ukvarjal tudi z risanjem mizarstvih stavbnih načrtov v domačem slogu. Ko je bil naš sedanji slavni matematik eno leto star, mu je umrl oče, zapustivši mater, dva sina in svojo hčerko. Po očetovi smrti je mati do leta 1884. še dalje vodila obrt, sinček Joža pa je hodil v tedanjo blejsko dvorazrednico. Ze v teh začetnih šolskih letih je deček pričel očitovati nagnenje k

matematiki. Reševal je nekemu staremu stricu razne računske uganke, računal, koliko je poteklo sekund od Kristovega rojstva, tuhtal iz Mohorjevičevih koledarjev periodiciteto luninih izprememb in mrkov itd. V novembru leta 1885. se je mati odločila in poslala malega Joža v Ljubljano, kjer so študentka vpisali najprej v šolo na Oraben v 4. razred k učitelju Zumru.

Hodiva po prijaznih ljubljanskih ulicah in prof. Plemelj se ozira na pretekla dijalska leta...

V jeseni leta 1886. se je vpisal v staro gimnazijo na Vodnikovem trgu. Bil je vseh osem let dober dijak, v matematiki pa vedno prvi v razredu. Zdal, ko se po dolgih letih spominja svojih prvih uč-

iteljev, da bi mu bilo ljubše, da bi jih ne bil.) V znanstveno delo in skrb za družino zatopljen, le malo v družbo pohajajoč, pa svoje domovine zvest in pristen sin, živi življenje resnega, globokega znanstvenika. Da bi ga temu življenju, znanosti in našemu narodu še dolgo ohranila usoda!

Dr. Pavel Karlin.

Plemelj kot znanstvenik

Ugleden slovenski znanstvenik nam je o pomenu prof. Plemelja kot učenjaka dal prilženo na razpolago študijo, iz katere posnemamo v dopolnilo prvega članka sledeče:

Kakor pri mnogih genialnih matematikih se je pokazala tudi pri Plemelju njegova izredna nadarjenost že prav zgodaj. Upravičeno občudujemo one nadarjene moze, ki so v prejšnjih stoletjih objavljali že v nežni mladosti znanstvene matematične razprave, ni nam znano, da bi kdo med njimi dosegel eno ostrino duha, ki jo je pokazal Plemelj s tem, da je že v nižji gimnaziji dounil posebnost enklidijevega aksioma, tako da je našel pozneje v literaturi le svoja lastna razmotrivanja, seveda v linejski obliki.

Ta zgodnji razvoj je nudil Plemelju izredno prednost, da je v najzgodnejši dobi že popolnoma obvladal mehanizem svoje vede, tako da se mu pozneje ni bilo treba borti s formalnimi ovirami, ampak se je takoj lahko zatopil v globine svojih problemov.

Na višji gimnaziji je užival Plemelj celo pri prof. Borstnerju, ki je bil sicer pravi strah na Vodnikovem trgu, izredno privilegirano stališče; saj je pa tudi kmalu prekosil v matematiki vse svoje profesorje in imel pri maturi znanstveni zaklad, ki v ekstenzivnem oziru morda

po domačih prilikah in po načrtih za bodočnost. Neizkušeni študent mu je zapu- pal, da hoče postati astronom, nakar mu je profesor razložil, da astronomija ni krušni študij in mu svetoval, naj se raje pripravi na akademsko kariero. Na Dunaju je živel običajno dijaško življenje v podvojeni meri, podaljšano pozne- je z docentskimi leti. Os tega življenja so bile ponajveč gostilne in kavarne in prof. Plemelj se sam čisto odkritosrčno po- sal, da je kot mnogi drugi naši visokošolci ravno najsočnejša leta delo- ma lahko miselno zapravil v veseli druž- bi kranjskih študentov. Njegovi tedanji kolegi so mi pripovedovali, da je diserta- cijo pisal zvečer v kavarul. V teh letih je imel obširen stik z drugimi slov. študen- ti. Pravili so mi, da je bil v mnogem oziru tudi še kot docent njih impulzivni duševni vodja.

Promoviral je leta 1898., nato pa je šel na željo prof. Eschericha za eno leto v Berlin in pozneje (1900 — 1901) v Göttingen. Tako se je bil docela pripravil na univerzitetno kariero.

Vrnil se je spet na Dunaj, kjer je postal docent za matematiko na univerzi. V počitnicah se je vsako leto vračal na Bled k materi. Leta 1905. se je poročil z gđ. Julko Hočevarjevo iz ugledne do- lenjske rodbine in postal naslednje leto izredni profesor univerze v Cernovcih, koj leto na to pa že redni profesor. Na tem visokem službenem mestu je ostal do preobrata. Njegovo znanstveno delo, katerega kot nestrokovnjak ne morem oceniti, mu je v znanstvenem svetu pridobi- lo kar najslajnejše ime.

Med svetovno vojno je bila črnoviška univerza zatvorjena, zato se je profesor Plemelj z družino vred preselil na Bled, odkoder je koncem leta 1916. moral — politično sumljiv — do poletja leta 1918. kot prostak k vojakom na Dunaj v Technisches Militär Komité. — Ko se je po prevratu ustanovila naša slovenska univerza je bil profesor Plemelj, ki bi bil ti- sto leto imenovan profesorjem na Dunaj, njen prvi rektor. Poslej deluje na sloven- skem vseučilišču kot profesor mate- matike in vodja matematičnega semi- narja. —

Skronec, tih in prilazen mož je, nik- jer ne sili v ospredje, prav nič mu ni mar časti in poklonov. (Zato naj mi oprost, da sem napisal te vrste; zakaj dobro vem, da bi mu bilo ljubše, da bi jih ne bil.) V znanstveno delo in skrb za družino zatopljen, le malo v družbo pohajajoč, pa svoje domovine zvest in pristen sin, živi življenje resnega, globokega znanstvenika. Da bi ga temu živ-

ljenju, znanosti in našemu narodu še dolgo ohranila usoda!

Plemelj kot znanstvenik

Ugleden slovenski znanstvenik nam je o pomenu prof. Plemelja kot učenjaka dal prilženo na razpolago študijo, iz katere posnemamo v dopolnilo prvega članka sledeče:

Kakor pri mnogih genialnih matemati- kih se je pokazala tudi pri Plemelju nje- gova izredna nadarjenost že prav zgo- daj. Upravičeno občudujemo one nadar- jene moze, ki so v prejšnjih stoletjih ob- javljali že v nežni mladosti znanstvene matematične razprave, ni nam znano, da bi kdo med njimi dosegel eno ostrino du- ha, ki jo je pokazal Plemelj s tem, da je že v nižji gimnaziji dounil posebnost enklidijevega aksioma, tako da je našel pozneje v literaturi le svoja lastna raz- motrivanja, seveda v linejski obliki.

Ta zgodnji razvoj je nudil Plemelju iz- redno prednost, da je v najzgodnejši dobi že popolnoma obvladal mehanizem svoje vede, tako da se mu pozneje ni bi- lo treba borti s formalnimi ovirami, am- pak se je takoj lahko zatopil v globine svojih problemov.

Na višji gimnaziji je užival Plemelj ce- lo pri prof. Borstnerju, ki je bil sicer pravi strah na Vodnikovem trgu, izred- no privilegirano stališče; saj je pa tudi kmalu prekosil v matematiki vse svoje profesorje in imel pri maturi znanstveni zaklad, ki v ekstenzivnem oziru morda

ne bi zadostoval za profesorski izpit, ki pa je glede intenzivnosti gotovo presege- lo, kar se more zahtevati od normalnega kandidata.

Tudi dunajska univerza je že takoj v začetku spoznala in priznala Plemeljev talent in profesor v. Escherich mu je bil ves čas naklonjen mentor in protektor. Leta 1900/1 je nadaljeval Plemelj svoje študije tudi na sloviti univerzi v Göttingenu, ki je šolala v zadnjih desetletjih skoro vse visokošolske matematike sred- nje Evrope. V tej dobi kaže Plemelj že obe lastnosti, ki ga karakterizirata v nje- govem znanstvenem delu: globoko in bistveno duha. Prav pohvalno se izraža o njem eden njegovih tedanjih kolegov, prof. Faber v Lorey, Studium der Ma- thematik an den deutschen Universitä- ten.

S privatno docenturo na Dunaju in profesuro na črnoviški univerzi začena doba produktivnega dela dozorelega učenjaka. Lalku in onemu, ki se peča z matematiko samo kot s pomožno vedo ali poučevalnim predmetom, je težko pojmiti, s čim se bavi matematika kot raziskovalna veda, naravnost izključena pa je analiza tako globokih del, kakor so Plemljeva. Zato naj samo ugotovimo, da si je Plemelj izbral vedno zelo globoke probleme, posebno v izgraditvi Riemannovih teorij na polju diferencialnih enačb in v potencialni teoriji. Njegovemu le- nialnemu bistroumju se posrečilo rešit ve najtežjih problemov. Kljub temu v svojih publikacijah ne gre tako daleč, da bi pod tem trpela eleganca podajanja. Vedno imaš pri njem občutek, da ve o predmetu več, kakor je povedal. Ta mo- dra in hotena omejitve je dala Plemelje- vim publikacijam sloves posebne elegan-

Naši kraji in ljudje

Mimo poplavljenih krajev

Ce se pelješ z vlakom od Ljubljane proti severovzhodu, vidiš, da je ne- varnost poplavi, ki je radi neprekinje- nega deževja koncem tedna nanovo pretila spodnjim štajerskim krajem, k sreči odstranjena. Vreme se je zadnje dni ustalilo. Od Ljubljane do Zidane- ga mosta in naprej pa so še danes vi- dni sledovi, katere je zapustilo naraslo vodovje na terenu.

Vzdolž proge od Zaloge dalje vidiš na obeh straneh poplavljenih cest in jarke. Sava je široka, voda umazana. Kjerkoli so izkopani jarki za odtok vode, povsod vidiš podolgovate mla- kuže. Voda se v širokih rokavih raz- liva skozi prekope v jarke in globeli, kjer polagoma izhlapeva. Drevje v vodi visi na eno stran, v ono smer, kamor teče Sava. Vidi se mu, da je od povodnji hudo prizadeto.

Ko vlak predrda Laze, vidiš dre- vesa, ki štrle kakor iz bajerja. Kozolci vise na eno stran. Svet na levi strani proge je izgubljen, voda se je globo- ko zajedla vanj. Reka se širi. Drevje je ponekod še sedaj do polovice v vo- di. Poljske steze in prehodi služijo kot odtoki za vodo. Sava je kalna, umazana in se brzo vali dalje. Pone- kod je naplavljen grušč. Kjer svet visi, je voda odtelka, kjer pa jo zlo- žen, stoji kakor se je nabrala.

Od Kresnic dalje vidiš vrane, ki po- sedajo po močvirnatem svetu in go- sposki zobje obilno hrano iz vlaž- nih tal. Struga se tu zopet razširi ter seže mestoma naravnost do nasipa. Pod železniškimi mostom dere v dveh širokih rokavih, videti pa je plitka. Pri Litiji postane skromnejša in se umakne v tesno strugo. Po kratkem delu vožnje ti za nekaj časa popolno- ma izgine izpred oči. Kmalu pa zopet srečuješ velike mlake tudi na drugi strani reke. Vlečejo se skoraj nepre- trgoma. Ob Savi teče voda tik pod postajo. Na obronkih vidiš ponekod še lise izginalajočega snega med ko- stanjevo barvo rujavih jesenskih tal, iz katerih rasto goli listovci. Vožnja postane dolgočasna in pusta. Sivo

ce, ki jo podčrtava še deinstvo, da stopa Plemelj pred javnost se le, ko se mu je posrečilo svoje metode do skrajnosti iz- cizilirati. To in impozanten pomen iz- branbi problemov povzroči, da je Ple- melji matematični znanstvenik velikega stila in da za le treba postaviti v vrsto najpomembnejših imen našega časa.

Svoje znanstvene študije je objavljajl Plemelj večinoma v dunajskih „Monats- hefte für Mathematik und Physik“, nje- gova važna raziskavanja o potencialni teoriji pa so izšla kot nagrajeno delo La- blanowskega družbe v Lipskem pri Teub- nerju. Zlasti to delo je naravnost vzorec znanstvene globline, združene z jasnostjo, njega četrti oddelek prinaša vrn tega bistvene, popolnoma nove rezultate. V Ljubljani Plemelj pridno nadaljuje svoje študije in je nedavno objavil v nekem francoskem strokovnem listu zanimivo in pozornost vzbujajočo razpravo.

Ni čuda, da vzbuja takšno uspešno raz- iskovalno delo splošno priznanje vseh strokovnih tovarišev. Omenim naj u. pr. da citira velika „Enciklopedija matemati- čnih znanosti“ Plemelja na vsaki strani oddelka o potencialni teoriji. Lanko pa bi navedel tudi celo vrsto pismenih in ustmenih nadsvetov laskavih sodb kompe- tentnih kolegov, čeprav je znano, da baš znanstveniki niso radodarni s pohvalami.

Obžalovati je treba, da jo v naši do- movini matematična veda razmeroma slabo znana in razširjena. Zato ni prič- kovati, da bomo znali in mogli ceniti tega izrednega moža tako, kakor zasluži. Seveda pa mu to ne more kratiti nje- gove evropskega slovesa, kajti on spada med one izvoljence, ki jih usoda podari tudi velikim narodom le redko, silno redko.

Zanimivo predavanje v Mariboru

Maribor, 4. decembra.

Mariborsko zgodovinsko društvo, ki iz- daje znani časopis „Za zgodovino in na- rodopisje“, je doseglo letos že 20. leto svojega plodovitega delovanja. V prosla- vo te svoje 20letnice je priredilo v ponedeljek 3. decembra že tretje slavnostno predavanje, to pot svojega predsednika bogoslovnega prof. dr. Fran Kovačiča „O naši zgodovini v domači umetnosti“. Pred odličnim občinstvom je dr. Kova- čič v kazinski dvorani skoro dve uri ri- salo zgodovinske jugoslovanske drame, ki so se odigravale med Celjem, Budimpe- što in po Balkanu ob koncu 14. in začet- kom 15. stoletja. Podlaga predavanja mu je bil zgodovinski relief iz cerkve na Ptuj- ski gori, ki nam predstavlja celo galerijo tokratnih vladarjev in drugih odličnikov z rodbinami vred, ki so se sestali ob ne- kem slavju na dvoru Luksemburžana Si- gismunda v Budimpešti. Krog tega Sigi-

Dr. Jos. C. Oblak:

Spomini na „Zadrugo“

Ob petletnici Cankarjeve smrti

V letih devetdesetih (1892.—1899.) smo imeli svojo „Zadrugo“. Tako se je imenovalo naše dijaško društvo.

Ne spominjam se več, kdo je „Za- drugo“ ustanovil; pomnim pa, da je prvotno imela svoj društveni lokal v Florjanski ulici. Tam smo se shajali gimnazijci. „Zadruga“ je bila društvo a pravili in taniških poročil, katere je zapustil rajski Stefe. Jaz nimam no- benih takih dokumentov. Kar vem, vem samo iz spomina.

„Dijaška kratkočasta“ imenuje Iz- dor Cankar tista naša zbiranja, dr. Tavcar pa jih je krstil za „igračari- ja“. Povedati moram, da je bilo „k- ratkočaste“ vse, kar je presegalo okvir strogo literarnega dela. „Kratkočas- je“ pa niso bili impulzi, katere so do- bili v društvu mnogi med nami. Baš

iz teh so se izkresali mnogi značaji, ki so nam pozneje dozoreli v odlične moze.

Jaz sem bil v društvo sprejet leta 1893. Ivana Cankarja takrat še ni bilo v „Zadrugi“; šele pozneje je vstopil, baše na opozorilo rajkega prof. Lev- ca., ki je vedel za društvo. Cankar je bil edini realec med nami. Izjema pa ni bil samo kot realec, temveč tudi kakor človek z izrednimi zmoglostmi. Na videz je bil skromen, miren in tih. Nastopal pa je samozavestno, brezob- zirno, bojevito in zmagovito. Kmalu za Cankarjem so prišli v zadrugo Murn, Kette in Zupancič. Bilo pa nas je v društvu toliko, da bi moral ime- novati skoraj vsa znana imena zrelih današnjih kulturnih delavcev vseh strank in vseh političnih prepričanj, če bi hotel omeniti vse, ki so bili čla- ni „Zadruge“. Cankar se nam je pri- družil kot izrazit pesnik. Ko je vsto- pil, je posvetil „Zadrugi“ pesem:

Glavó ponosno dvigni vsak, odločno stopaj naš korak, saj gremo v težki dušni boj za narod svoj.

Za nami kratka vrsta let, pred nami širni hrupni svet, žari pred nami dan krasan — svobode dan.

Ko bratje vsi združimo se, v nevstrašni krog vstopimo se le slove bratske ogenj vroč nam daje moč.

Kdor straši se, ta ni za nas, zvestó srce, vesel obraz, s ponosom v težki dušni boj za narod svoj

To pesem je sprožila „Zadruga“ za svoje geslo, jaz pa sem jo uglasbil kot koračnico. Prva leta je bila namreč v „Zadrugi“ zastopana tudi glasba in kritika te panoge. Bilo je par članov, ki so se hoteli udeleževati tudi v tej smeri. Moje koračnico je tovariš Maj- cen jako nemilo raztrgal. Takrat sem seveda sodil, da mi je storil krivico.

Pozneje se je glasbena panoga v „Zadrugi“ opustila. Precej pa se je govorilo v „Zadrugi“ o politiki. Kot taka je bila „Zadruga“ eminentno svobodomiselnó društvo.

Ravno tedaj pa je na gimnaziji vzcvetelo takozvano „ligaštvo“. Usta- novila se je „liga“ pod pokrovitelj- stvom nekega kaplana, po imenu Er- žena. „Vzvičená“ naloga te lige je bila kontrola profesorskih predavanj.

Tudi vsako nepremišljeno izjavo so- šolcev v verskem oziru so „ligaši“ ovdčili na pristojno mesto. „Liga“ je torej bila društvo za pospeševanje de- nuncijantstva. Tudi društvo!

Dijake klerikalnega mišljenja bi ta- krat lahko seštel na prste. Naša „Za- drugá“ je bila protiligaska. Saj so bili baš njeni člani žrtve „lige“. Ligaši so ovdčili mene, ker sem po svojo razla- gal Kant-Laplaceovo teorijo. Frana Sukljeta radi Darwina, Lončarja pa radi šaljive potvore gesla „Vse za vero, dom, cesarja!“ v „Vse za vero, papeža in trebuha“. Dobili smo karcer- je in črno piko. Od profesorjev se vzeli na piko zgodovinarja Kaspeta, naravoslovca Gartnerja in celo „ata“ Vodučka so ovdčili, da je baše nekaj znil . . .

Eden najhujših nasprotnikov „lige“ je bil Stefe, jako marljiv sočrudelec „Slovenskega Naroda“ za dr. Majaro- novega uredništva. Pisal je za „Na- rod“ mnogo, ter je prinašal uredniku tudi kar so drugi napisali. Bil je ne- kak posredovalec med urednikom in sočrudelec-dijaki. Pohajal je tedaj Mahrovo šolo, bil je pa bolj žurnalst- kakor dijak. Bistvenih zaslug ni je pridobil za shod zaupnih moč napre- dne stranke leta 1894. V onem času je bila tudi „Zadruga“ na vlšku. Ko ja je Stefe prestopil v uredništvo „Slo- venca“, je „Zadruga“ razpadla. Tudi

to dokazuje, da je združevala „Zadru- žane“ le napredna misel.

Kakor tudi Izidor Cankar trdi, je bil Ivan Cankar v „Zadrugi“ eden najizrazitejših svobodomislovcev. Tega naziranja ni tajil nikjer. Takšnega se je kazal tudi v svojih zasebnih pis- mih, ki so dvignila toliko prahu in tvorila dober del znane polemike z dr. Tavčarjem.

Ivan Cankar v tistih pismih izrečno poudarja potrebo svobodomiselné stranke, ki bi „slonela na resničnih potrebah naroda“. Liberalne politike je Cankar obsojal radi njih napak, ne da bi s tem hotel zatajiti svoje svobodomiselnó prepričanje. Pozneje je Cankar postal prepričan socialista, česar v „Zadrugi“, kjer mu je bila glavna panoga literatura, ni pokazal.

Cankar je prišel v „Zadrugo“ kot izrazit talent, kot — takorekoč — perfekten literat. Nočem trdit, da je Cankar po zaslugi „Zadruge“ postal to, kar je pozneje pomenil „vojemu narodu“. Eno pa si upam trdit, to namreč, da je „Zadruga“ rodila Can- karja polemika, nedosežnega umetni- ka v boju, kakor se nam kaže v „Beli krizantemi“ in v „Krpavici kobilici“.

Kot kritik vsake šablone in kot na- sprotnik profesorskih manir se Cankar ni spuščal v pikolovstvo in v nobi- stvene podrobnosti. Pograbil je ob vsaki priliki za idejo in je dostikrat

munda so je vrtila takrat tudi usoda Jugoslovancev.

Predavatelj je podal na podlagi nešte-
tih odločilnih dogodkov karakteristiko
usodnih napak, ki spremljajo zgodovino
Jugoslavan in so zavirala njihov raz-
voj. Hrvati so že takrat kazali največ na-
giba k razdiralnim negativni politiki. Ta-
ko dolgo so hodili intrigirali proti Luksen-
buržanom, ki so bili Slovonom naklonje-
ni, vedno bolj francosko orijentirani, do-
čim so bili Habiburžani vedno strogo
nemškega duha, v Italijo, dokler ni na-
polski vladar končno prodal Zadra za zla-
te dukate Benečiji, s čimer je bila Bene-
čija trajno zainteresirana na Dalmaciji.

Zanimiva so bila tudi izjavljanja o pose-
dnih kosovske bitke, ki za Jugoslovane
niso bile tako usodne kakor Nikopoljski
poraz, ki je odprl Turkom vrata v srce
Evrope s pomočjo narodnega izdajstva.
Tudi v tej dobi so pri nas nešteto krat
našli veliki dogodki majhne ljudi. Od-
ločilno so posegli takrat v razvoj dogod-
kov celjski grofje, ki so izšli iz našega
naroda in tudi marsikaj kulturnega ustvari-
li v Sloveniji.

G. predavatelj je končal s pozitivom, da
se naj baš ob obletnici narodnega osvob-
bojenja učimo iz naše bogate zgodovine
idealizma, nesebične ljubezni do domo-
vine, kajti dobrine, ki so jih predniki
ustvarjali, so ostale kakor je ostal tudi
narod, ki je živel in trpel s svojimi vo-
ditelji. Predavanje je popojmalo skil-
optična slika reliefa s Ptujске gore, na
kateri nam je g. prof. predstavil razne
takratne evropske vladarje, celjske grofe,
hrvatske in srbske velikaše in izvajal
razna utemeljena sklepanja o takratnih
cerkvenopolitičnih in kulturnih razmerah
pri Jugoslovanih. Zeleni bi, da predava-
telj svoje krasno in podučno predavanje
čim prej objavi.

Strokovno šolstvo in izbira poklicov

V nedeljo 3. t. m. je predaval v okvirju
Ljudske visoke šole pred številnim ob-
šinstvom na Ljubljanski univerzi g. vse-
učilniški profesor inž. Feerster o strokov-
nem šolstvu ter v zvezi s tem: o etičnih
vidikih pri izbiri poklica. Predavanje je
nadvse lepo uspelo, poslušalci so odnesli
globok vtis in živo sliko o problemu, ki
je za našo dobo odločilnega pomena. Na
en strani nahajamo intelektualce, ki se
ne morejo sprijazniti z ročnim delom in
produktivnostjo naše obrti — na drugi
strani pa ogroža vedno večja mehaniza-
cija našega industrijskega razvoja razvoj
osebnosti ter celih in pravih značajev;
ljudje postajajo v naši dobi vedno bolj in
bolj stroji. Strokovno šolstvo, ki se je v
zadnjih 20 letih pri nas lepo razvilo, vrši
to težko nalogo, hoče posredovati med
teorijo, zahtevki naše tehnične dobe in
etičnimi vidiki, ki stopajo tu z vso odlo-
čitvijo v ospredje.

G. predavatelj je orisal točno sliko
vešega našega šolstva, zlasti strokovnega;
oznail je njegov ustroj, metodnično pos-
topenje pri vzgoji in pouku ter glavni smot-
er vsega prizadevanja: privedi do delav-
nosti, do produktivnega dela združenega
z zadovoljstvom in srečo posameznega.
G. predavatelj se je dotaknil vprašanja
nadprodukcije v področju strokovnega
šolstva. Ves razvoj naše tehnike in obrti
zavisi od potrebnega števila kvalificiranih
in sposobnih moči, zlasti konkurenca mo-
re dovesti do velikega razmaha našega
narodnega gospodarstva. Ker pa je naša
tehnika, sploh naše narodno gospodarstvo
že v početku, pri nas nadprodukcija v
področju strokovnega šolstva ne pride v
poštev. Predavanje je zaključil g. preda-
vatelj z globoko-etičnimi mislimi o izbiri
poklica, zlasti je skušal pridobiti za stro-
kovno šolstvo našo mladino in starše. Po-
razgovor je bil živahen; izrazil se je želja,
da bi Ljudska visoka šola priredila še
predavanje o trgovskem šolstvu, o
vzgoji ženske mladine ter njenih nalogah
v naši dobi. Refekto lahko, da je Ljudska
visoka šola dosedaj našla dovolj odziva v
javnosti, upamo le še, da bo naše obšins-
tvo tudi nadalje sodelovalo pri delu, ki
ga vrši Ljudska visoka šola v Ljubljani.

preferno streljal čez cilj. V polemiki
je bil nedosežen. Njegov talent se je
začel kresati v tej smeri tedaj, ko je
neznajni Štefe jel prestopiti v kler-
ikalni tabor, in ko se je vnela pole-
mika o značajnosti. Cankar je na-
stopil s krvavim bljem zoper Štetafe.
Štefe je radi tega dotični del dopisne
knjige »Zadružanov« iztrgal. Kdor
pozna Cankarja, si lahko misli, kako
brezobzirno je razkrinkal Štetafe.
Škoda, da je Štefe uničil baš tisti del
dopisne knjige, v kateri je bilo popi-
sano morda najzanimivejše in najime-
nitnejše poglavje »Zadruga«; poglav-
je, ki bi nam lahko pokazalo razvoj
Ivana Cankarja kot polemika. Kma'n
po tisti polemiki je bil Cankar izklju-
čen iz »Zadruga«. Izključitev je po-
varobil Štefe s svojim hujkanjem. Ko
je vstopil Štefe v uredništvo »Slove-
na«, je bila tudi usoda »Zadruga« za-
pečatena.

Jaz sem se tiste čase ukvarjal s
planinsko poezijo. »Planinski vestnik«
je objavil tudi dvojje mojih pesmi, od
katerih je bila ena posvečena prvemu
teglavakemu turistu — Valentinu
Vodniku. Ti pesmi sta bili Cankarju
enkrat všeč in me je radi njih priznal
za — pesnika ... Kmalu nato pa sem
sedel iz »Zadruga«, ker sem zamudil
ta seje. Po pravilih je namreč ta for-
malnost že zadostovala za izključitev.
In pokojni Dermota je bil pedanten

Naši dopisi

MOSTE PRI LJUBLJANI. V nedeljo
dne 2. decembra je dram. odsek Sokola
v režiji br. Vertina uprizoril »Moš uni-
forme«. Publika je prišla na svoj račun
in se je zopet enkrat prav od srca na-
mejala. Igralo se je v obče dobro, tem-
po igre zelo živahen. Siljalen je bil trio
— Maier, Cviren, Milek; skoro vanka nji-
hova kretnja ali beseda je vzbujala salve
smeha. Tudi Trček, Zupan in Žigon so
bili prav dobri. Eksekutor je malo pre-
tiraval pjanost. Radovedni smo že na
soboto in nedeljo, ko se uprizori drama
»Usoda«.

IG. Sokol Ig je dne 5. decembra pri-
redil Miklavžev večer, ki je uspel sijaj-
no. Dvorana je bila do zadnjega kotička
polna. Predvsem gre zaslugi br. Grahiču
in njegovi gospe soprog, ki je izgotovi-
la zares nebeška odela. Mefisto in nje-
gova vragja družina sta vzbujala grozo
mladini, ki je prvič videla Miklavža in
njegovo spremstvo. — Dne 18. novem-
bra je Sokol uprizoril »Krivoprišežnika«.
Igra je imela popoln uspeh, za kar gre
v prvi vrsti priznanje g. Adamiču in nje-
govi soprog, ki sta požrtvovalno priha-
jala uro daleč k vjam. Križevac in Ve-
ronika sta bila podana z umevanjem in
doživljem. Fran je igral čustveno in ne-
pričljivo. Kmetovec, Marjana, Tone, ve-
liki hlapec, Jurček in sploh vsi — hvala
vam za ultič. Narodne noše in maske,
katere je napravil F. Repič iz Ljubljane
— vse je izvrstno ustvarilo celotno har-
monijo. Vsem pa — ohranite si br. Gra-
hiča, ki je vaš dobi vodilni duh. Zeleni
bi le, da se igra ponovi. Zdravol! —

PRESERJE. Naš prvi Sokol je v ne-
deljo dne 2. decembra ponovil Fmžgarjevo
igro »Razvalina življenja«. To pot so
igrali še mnogo boljše kot prvič. Prav
vsi so vredni javne pohvale. Med gle-
dalci so bili tudi neokoli, ki so se o
igri jako laskavo izrazili. Le pogumno
naprej na tem polju, ki veče zaleže kot
pa govoričanje in prerakanje. Med po-
sestniki igre pa smo marsikoga pogreša-
li. Da ni bilo časa, ni izgovora. Zdravol!

GOR. LOGATEC. Pri občinskih volit-
vah dne 9. decembra se je zgodilo več
zanimivosti. Kot posebno zareden demo-
krat se je izkazal Ivan Lenarčič, posest-
nik iz Kala. Star je 84 let, pa je prišel
na volišče, ne da bi ga kdo bil k temu
priganjal. Na drugi strani pa smo videli
kako so pripeljali klerikalec na vozu sta-
rega slabotnega Jakoba Šemrova (po do-
mače Šimcova Jokina) na volišče. Ko
je mož opravił tlako klerikalcem in pri-
šel iz volišča nazaj na cesto, se je re-
več zastoj oziral po vozu, ki naj bi ga
bil peljal zopet domov. Zlostnega obra-
za je revež z veliko težavo racal proti
domu. Tako delajo klerikalec z ljudmi,
ker jih pač rabijo samo za to, da jih
opeharijo za glas. Prejšnji župnik gor-
nelogaški dr. Arnež je prišel volit celo
iz Škofje Loke. Videli se, kako je kler-
ikalcem trdilo predla in so spravili na vo-
lišče vse do zadnjega moža. Pa so vkljub
temu tako pogoreli. Na klerikalnem skriv-
nem shodu (dostop so imeli samo vablj-
ni pod strogo kontrolo) je predsedoval
in nastopal znani Budin, uslužbenec okr.
glavarstva v Logatcu. Če bi kak neluč-
benec politične oblasti, ki je slučajno de-
mokrat, nastopal na shodih kot predse-
dnik in govornik, bi dvignili klerikalec
strašno vpitje. Tako pa ... Vabila, ki so
jih klerikalec pošiljal za svoj shod, so
spisana na pisalnem stroju in razmno-
žena na razmnoževalnem aparatu, ki mo-
ra biti zelo silna pisalnemu stroju na
okrajnem glavarstvu in razmnoževalne-
mu aparatu tamkaj. Kdor primerja, da je
najbrž služil uradni stroj za razmnože-
vanje klerikalnih vabil in da je to delal
uslužbenec na okrajnem glavarstvu. Tu-
di g. Rittmarič, ki je v službi na okraj-
nem glavarstvu, je bil za to volitve med
najdelavnejšimi klerikalnimi agitatorji.
Tudi ta je na klerikalnem shodu nasto-
pal na naravnost predrzen način in kri-
tiziral gospodarstvo občine tako, da bi
se lahko zagovarjal pred sodnijo, ako bi
se napadenim zdelo vredno prijeti ga za
ušesa. Za g. Rittmariča bi bilo koristno,

da se nekoliko več briga za to, da bo
njegova služba na glavarstvu gladka. Po-
litiziranje in ropenjenje po shodih mu
prav nič ne pristoja.

VINICA. Tudi Bela Krajina ima veli-
ko vode. Dne 7. decembra ob 2. uri po-
polodne je dosegla Kuipa največje viši-
no 2.2 m nad normalo. Dopoldne okrog
10. ure pa je upadla za cel meter. Ka-
kor je hitro naraščala, tako hitro je tu-
di padla. Po nekaterih krajih je preko-
račila bregove, vendar brez škode. Ozi-
mlina kaže zelo lepo, toda bati se je,
da prevelika moča ne bo pustila slabih
posledic, ker bo zemlja preveč izprana.
— Sokol na Vinici je priredil Miklavžev
večer v dvorani br. Mikuliča pod spre-
tnim vodstvom br. Lovšina. Udeležba je
bila velika in so bili med udeležniki tu-
di starši z otroki iz nasprotnega tabor-
a. Obdarovanih je bilo 26 otrok. Mi-
klavževi večeri z dobro izbranim spore-
dom so za mladino lahko vzgojno vpra-
nega pomena in naj bi Sokol nobeno le-
to ne opustil te prilike, kjer se do So-
kola hladno obšinstvo lahko prepriča o
priljubljenosti mladine in o sokolskem

delovanju. Da se je mogla prirediti vr-
šiti so imamo zahvaliti zopet br. Mikuli-
ču, ki je dal brezplačno na razpolago
svojo lepo dvorano.

SODRAŽICA. Na narodni praznik je
priredilo naše delavno Sokolsko društvo
»Savzni dan« na korist JSS. Slavnostni
govor je imel br. starosta Obstar, ki je
v obširnem govoru razjasnil pomen na-
rodnega praznika ter delovanja Sokol-
stva sploh. Nato je vrli mešani zbor
pod vodstvom br. Kovača zapel »Bože
pravde« ter nastopil še s par lepimi pes-
mi. Dramatični odsek je uprizoril igro
»Damočlejev meč«, nakar se je razvila
prosta zabava. V daljšem govoru je še
starosta loškopotoškega Sokola, br. Rus,
govoril o delovanju sokolstva med vo-
jni. Ožigonal je vse, ki rujejo proti naši
domovini ter spodbujal h krepkemu de-
lovanju. Pevski zbor je nato zapel »Lepa
naša domovina«. Dne 2. decembra se je
ponovila igra v korist zgradbe Sokolske-
ga doma na Taboru, dne 3. decembra
pa je društvo priredilo za otroke »Miklav-
žev večer« in je Sokol obdaril ves svoj
naraščaj ter drugo mladino.

Gospodarstvo

Naša trgovinska bilanca za prvo četrtletje

Po nedavno objavljenih podatkih Ge-
neralne direkcije carin o naši zunanji
trgovini v prvem četrtletju t. l. znaša
vrednost izvoza v tej dobi 1,512,544.070
dinarjev, a vrednost uvoza 1,913,443.860
dinarjev. Primanjkljaja je torej 400.9
milijona dinarjev. Pasivnost pa je v resni-
ci, kakor se kaže, nekaj manjša, ker
so pri uvozu deloma vštete tudi repara-
cijske dobave.

Uvoz v prvem četrtletju je navadno
večji nego v drugem četrtletju. Izvoz je
značil v prvem četrtletju 537.478 ton v
vrednosti 1512.5 milijona Din, a v dru-
gem se je povečal na 788.841 ton v vred-
nosti 1821.3 milijona Din. Ako se torej
vzame, da je bil uvoz v drugem četrt-
letju manjši nego v prvem, je potemt-
kem relacija med uvozom in izvozom v
prvi polovici t. l. zadosti ugodna v pri-
meri z isto dobo lanskega leta.

Glavnejši uvozni predmeti v prvem čet-
rtletju so bili: tkaninsko blago (vrednost
717.8 milijona Din), kovine in kovinski
izdelki (303.3 milijona Din), poljski pro-
dutki (208.9 milijona Din), stroji, aparati,
elektrotehnični predmeti in transportna
sredstva (180.8 milijona Din), rude in mi-
neralna olja (105.9 milijona Din), izdelki
poljedelske industrije (85.7 milijona Din),
kemični in farmacevtski predmeti, barve,
parfemi, umetna gnojila in eksplozivni
material (73.5 mil. Din) itd. Na prvem
mestu kot uvozna država je bila Avstrija
(31.16 % od celokupnega uvoza), po-
tem Češkoslovaška (17.84 %), Italija
(14.45 %), Nemčija (10.47 %), Anglija
(9.70 %), Zedinjene države (8.60 %),
Francija (2.41 %), Rumunija (2.09 %),
Grčija (1.86 %), Indija (1.60 %), Madžar-
ska (1.36 %), Švica (0.73 %) itd. Odsto-
tno je uvoz iz Avstrije naraščal, iz Če-
škoslovaške in Italije pa oslabil.

Lesni trg

Položaj na domačih lesnih tržiščih ne
kaže posebnih sprememb. Trgovina z dr-
vi za kurjavo ni nič kaj živahna, ker je
zima večinoma povsod precej mila. Po-
manjkanje gotovine ovira lesno trgovino
tako za domače potrebe kakor z inozem-
stvom. Vrh tu odvrta prevoz po po-
plavah pokvarjene proge, zlasti proge
Ljubljana-Jesenice. V Italijo se izvažajo
mehko žagano blago. V zadnjem času po-
vprašuje Nizozemska po slavonski hra-
stovini. Naši lesni izvozniki se nadejajo,
da bo tudi Japonska kupovala naš grad-
beni les. Kakor se javlja, bo kupila Jap-
ponska za obnovu na evropskem trgu
okrog 1 milijona kubičnih metrov grad-
benega lesa; od tega baje 120.000 kubič-
nih metrov v Jugoslaviji. Na nekaterih
zunanjih lesnih tržiščih nam v zadnjem
času občutno konkurira Rumunija.

Postavno slavonska postaja so bile te
dni nastopne cene: hrastovi hlodi 1. 2000
— 2500, II. 1300 — 1600, hrastovi hlodi
za furnirje 3000 — 3500, hrastovina na
zrcalni rez 4000 — 4500, hrastovo izbra-
no blago 5000 — 5500, hrastove deske do
5 cm 2000 — 2500, preko 5 cm 2200 —
2800, hrastovi buli 3000 — 3500, franco-
ske dožice 1000 komadov 15.000 — 18.000,
sirovi frizli ozki 1500 — 2000, široki 1400
— 1600, stafil 300 — 400, bukovni frizli
800 — 900, javorjevi hlodi 1. 700 — 800,
jasenovni hlodi 1. 700 — 800, brestovi hlo-
di 1. 450 — 550, mehko tesano blago 350
— 450, mehko žagano blago 600 — 700,
hrastovi brzojavni drogi 60 — 80, jelovi
60 — 70, železniški pragi hrastovi 35 —
75, drva za kurjavo bukovna, I., vagon
2600 — 3000, II., vagon 2200 — 2400, za
kurjavo mešana, vagon 2400 — 2700,
oglja, vagon 9000 — 10.000 Din.

Na avstrijskem lesnem trgu je znatno
povpraševanje, a do večjih zaključkov
ne pride radi visokih cen. Na madžar-
skem trgu je konzum mehkega lesa zelo
majhen, dasi se drugače opaža zboljša-
nje položaja. Češkoslovaška radi trans-
portnih težko ne sklepa večjih zaključ-
kov z inozemstvom. Italija in Francija
zadnji čas zopet živahneje povprašu-
jeta po lesu.

Narodna banka SHS

Stanje 30. novembra 1923.

Aktiva (v milijonih Din; v oklepajih
spremembe napram stanju 22. novem-
bra): kovinska podloga 445.4 (— 1.8), po-
sojila 1558.1 (— 14.0), račun za odkup
kronskih novčanic 1238.2, račun začasne
razmene 379.0, državni dolg 2959.4, vred-
nost državnih domen, založenih za izda-
vanje novčanic 2138.3, saldo raznih raču-
nov 183.3. Skupno 8902.0.

Passiva: vplačani deli glavnice 22.0, re-
zervni fond 5.4, novčance v obtoku
5826.4 (+ 28.9), državni račun začasne
razmene 379.0, državne terjatve po raz-
nih računih 53.8 (— 58.1), razne obvez-
nosti 428.4 (— 17.2), terjatve države za
založene domene 2138.3, nadavek za na-
kup zlata za glavnico in fond 48.5.
Skupno 8902.0.

Tržna poročila

Zagrebški letni sejem (10. t. m.)
Slab. Dogon svinj, zlasti sremjski, slab,
telet dovolj, a dogon konj srednji. Naj-
več se je kupovalo za Italijo. Cene za
kg žive teže: voli I. 14 — 15, II. 13 — 14,
III. 12 — 13, mlada živina 9 — 10, svinje
pitane I. 26.25 — 28, II. 25 — 26.25, III.
20 — 22, teleta I. 22.5 — 23, II. 22 —
22.5, bosanske buše 12 — 12.5, II. 11 —
11.5, III. 9 — 9.5, bik 16.25 — 17.5. Konji
komad: kmetijski 10.000 — 10.500, fla-
karski 3500 — 5000. Krma: sen 100 —
115, otava 135 — 150, detelja 150 Din
za 100 kg.

== Propadanje Jadranske banke. Ne-
srečne politične afere, v katero se je za-
pletel ta nekdanji tako pomembni zavod,
mu prinášajo že od početka leta naprej
rapidno in naravnost usodno propadanje.
Nemožnost dovršitve predragih gradbe-
nih del pri palači v Beogradu sili zavod,
da prodaja zadnje ostanke svojih rezerv
na delnicah raznih nacionaliziranih pod-
jetij v tuje roke. Vsi gospodarski krogi
s strahom opazujejo razvoj teh dogod-
kov, upravni svet pa si koplje od dne
do dne strašnejše odgovornost na svo-
je rame. To velja najbolj za predsednika
g. Dubokoviča in podpredsednika g.
Kneza, ki je obenem predsednik Kmet-
ske posojilnice ljubljanske okolice. Zdi
se pa, da nesrečna siameška dvojica dr.
Ažman-Kamenarovič še vedno sama in
izključno obvladuje Jadransko banko in
z njo in tam še preostalimi vrednotami
gospodari po mili volji. V Beogradu je
par tednov pred svojo prerano smrtjo
izjavil ravnatelj g. Alfred Krstelj, ki je
bil v težkih krčevah za banko, kateri je
dolga leta posvečal vse svoje moči, da
zlohotno in obenem sila nerodno delova-
nje dvojice dr. Ažman-Kamenarovič ban-
ko stane že 100 milijonov Din. Bati se
je le, da bodo merodajni in odgovorni
ljudje okoli Jadranske banke izpregle-
dali in prečistili zaved žele, ko bo —
prepozno.

== Dobave in prodaja. Pri ravnatelj-
stvu državnih železnic v Subotici se vr-

še v decembru ofertalne licitacije za do-
bavo: 1.) gradbenega lesa 21. t. m.; 2.)
vzmeti za lokomotive, tenderje in vago-
ne (istega dne); 3.) vodomernega stekla
(istega dne); 4.) raznega orodja (22. de-
cembra); 5.) gasilnih potrebščin (21. de-
cembra); 6.) 750 komadov brzojavnih
drogov (22. t. m.); 7.) zavojnih avdiov
za razpornike (22. t. m.) — 21. t. m. se
vrši pri zavodu za vojne obleke v Za-
grebu ofert. licit. za dobavo 10.000 kg
naftalina, isti dan pri šumski upravi v
Zagrebu d r a z b a raznega lesa na pa-
nju skupaj okoli 400.000 kubičnih metrov.
— Dne 31. decembra se vrši v Sarajevu
pri zavodu za vojne obleke licit. prodaja
2011 suknjenih gamaž, 24.990 suk. avstr.
čepice 894 komadov plošč iz kartona in
usnjenih odpadkov od podplatov v teži
1.404.930 kg. — Dne 4. januarja se vrši
ofertalna licitacija za gasilsko orodje
pri vojni mornarici v Zemunu. — Pri
odelenju za mornarico v Zemunu dne
21. dec. ofertalna licitacija za dobavo
30 ton bencina za motorje. — Podro-
bnosti se dobe v Trgovski in obrtniški
zbornici v Ljubljani.

== Tovarni promet na Gorenjskem.
Pričeni s današnjim dnevom se odvi-
na proti Ljubljana-Jesenice zopet celo-
kupni tovarni promet.

== Izvozna carina na drva za kurjavo.
Finančni minister je na osnovi čl. 273.
carinskega zakona odredil, da se kot dr-
va za kurjavo v smislu izvozne tarife
razumevajo tudi polena od igličastih dre-
ves (toda ne oblikovci), ki imajo v sred-
njem prečniku največ do 10 cm in ki so
dolga najmanj 1 meter.

== Nove cene petroleja. Iz Beograda
javljajo: Zaradi velikih režijskih stroš-
kov je bila uprava državnih monopolov
prisiljena povišati ceno petroleja od 60
na 65 Din od 100 litrov.

== Kultura sladkorne pese v naši dr-
žavi. Po podatkih ministrstva za polje-
delstvo in vode je bilo letos s peso po-
sejano približno 20.000 ha, na katerih
se je pridelalo približno 300.000 ton sla-
dkorne pese. V letu 1922. je bilo poseja-
no 19.231 ha in se je pridelalo 325.503,75
tone sladkorne pese. Letošnji je torej
po teh podatkih manjši nego je bil lani-
ski in vendar so nedavno krožile po ra-
sopisju vesti o izredno dobri letini sla-
dkorne pese ter celo o možnosti, da ne
bo treba to kampanjo uvažati sladkorja.

== Carinski dohodki glavnih carinar-
nic so značali v drugi dekadi meseca
novembra 49.178.462 Din. Skupaj od 1.
julija do 20. novembra znašajo 745.217.959
dinarjev.

== Občni zbor mednarodne trgovsko-
spedičijske d. d. »Orient« in likvidaciji
v Mariboru se vrši dne 17. decembra ob
17. uri v poslovnih prostorih v Maribo-
ru, Meljaka 12.

== Naš izvoz preko Soluna. Tekoča
prošlega tedna je pripelo iz naše drža-
ve v Solun: 29 vagonov pšenice, 19 va-
gonov fižola, 16 vagonov ječmena, 1 va-
gon semenja, 5 vagonov otrobov, 13 va-
gonov čespelej, 22 vagonov deek, 6 va-
gonov oglja, 7 vagonov opeke, 3 vagoni
bombaza, 10 vagonov čebule, 121 vago-
nov krompirja, 1 vagon orehov, 1 vagon
konjske žime, 1 vagon strojev, 9 vagonov
volov, 83 vagonov ovc, 4 vagoni siru,
6 vagonov jabolk in 21 zabojev opija.

== Železna ruda v Bosni. Na železn-
rudi najbogatejša pokrajina v naši dr-
žavi je Bosna. Poleg bogatih rudnikov
v Ljubiji in Varešu se nahaja železna
ruda v izdatnih količinah še v Strahin-
skem, Modri, Lkni planini, Oroču, Lis-
cu, Vratnici itd. Sedanja letna produk-
cija sirovega železa v Bosni znaša oko-
li 80.000 ton. Za bosanske železne rud-
nike se v zadnjem času zelo zanimajo
razni nemški konzorciji. Ker mi sami ne
znamo, nam bodo morali oni kopati bo-
gastvo iz zemlje.

== »Slovenski Lloyd«, list za pospeš-
evanje trgovine, obrti in industrije. V Ce-
lju je začel izhajati mesečnik pod gornjim
naslovom. Celoletna naročnina za Jugo-
slavijo znaša 120 Din. Lastnik in glavni
urednik je Ciril Mayer. Uredništvo Ce-
lje, Razlagova 7; podružnica v Ljubljani
Gledališka 2. Program in cilj revije je
med drugim, kakor izjavlja uredništvo v
prvi številki, da koncentrirja v sebi trgo-
vino, obrt in industrijo cele Slovenije
ter da bo pravo ogledalo naše ekonom-
ske sile, dalje, da nas z izdajanjem po-
sebnih nemških, čeških in italijanskih
prilog dovede v direktno zvezo in po-
slovni kontakt s sosednjimi državami.

== Mednarodno letalsko razstavo v
Pragi priredi prihodnje leto od 31. maja
do 9. junija pod pokroviteljstvom pre-
sednika Masaryka Češkoslovaški aero-
klub. Uspeh dosedanjih razstav je bil ja-
ko ugoden. Zanimanje za razstavo je že
sedaj veliko. Pojasnila daje Češkoslo-
vensky Aeroklub, Praha II.

== Ogromne prodaje češkoslovaškega
sirovega sladkorja. »Narodni Listy« piše
jo, da se v krogih sladkornih producen-
tov smatra, da se je od letošnje produk-
cije prodal že 90 odst. sirovega sladkorja.
== Avstrijski šiling. Avstrijski narod
na banka je že pričela s kovanjem novih
srebrnih šilingov. Kovani se bodo šilingi
gl, polšilingi in dvojni šilingi. Šiling
ima sedaj vrednost 10.000 aK. Narodna
banka bo dala v promet kovan denar
leti izmeri, kakor bo vzela iz prometa
odgovarjajočo število novčanic. Izda-
vstva srebrnih šilingov pa ne sme pre-
korajšiti vrednosti 890 milijard aK.

== Svobodni izvoz iz Rumunije. Ru-
manska vlada je sklenila dovoliti svo-
boden izvoz pšenice, riž ter semena de-
telje lucerne in solunice. Rok, kdaj s
prične ta svobodni izvoz, še ni določil

formalist. Cankar se je potegoval za-
me, češ, da je treba napraviti izjemo,
»ker je treba iskati motivov ne samo
na planinah in v prirodi, temveč tudi
na polju erotike.« To »iskanje« pa me
je po Dermotovih nazorih speljalo na
kriva pota. Očitno se mi je, da sem
rajsl spremljal dekleta, kakor prihajal
na seje. Cankar pa je baš moje po-
stopanje odobral, češ, »prav ima,
ko zopet prišel, bo oplojen, nabral
bo nove motive in razširil obzorje«.
Cankar je napisal meni v prilog vehe-
menten zagovor, ki je vsaj začasno
pomagal, da me niso izključili. Ker
sem se pa »prepočasni« pobiljeval, je
končno zmagal Dermota. Kmalu nato
je doletela usoda izključitve tudi Iva-
na Cankarja in končno je pretila celo
Zupančiču, ki je bil sicer zelo »pri-
den«. »Zadruga« je dve leti nato raz-
pala za vedno.

GUSTAV STRNISA:

Vizija

Spominu Ivana Cankarja.

Šeoz črnbne zastore visokih Tvojih dal
Te v jasnih sanjah gledam — skrivnosti
svetih knji:
V izraz se čut spreminja — že hrepko
zadoni,
kot zvon bi se oglašil sred tih polnoči ...

Omara z zaluzijo, eno-ali dvodelna, iz
hrastovega lesa, svetle ali črne
THE REX CO. LJUBLJANA.

Iz življenja in sveta

Pomlajevalec ljudi dr. Voronov

Na visoki šoli za veterinarstvo v Turinu je pred par dnevi predaval najznamenitejši kirurg naše dobe Sergij Voronov. Govoril je o svojih slavnih operacijah, o precejšanju semenskih žlez s šimpanzov na ljudi, katere povzročajo, da se starci pomladijo. Voronov je danes mož svetovnega slovesa. S svojimi operacijami si je pridobil ne le glas, ampak tudi bogastvo. Ta Meffisto našega veka zasluži pri vsaki operaciji pol milijona frankov. Tekom zadnjih treh let je pomladil 54 moških. Od njegovih operirancev je doslej umrl samo eden, in še ta zbog neumnosti v jedi in pijači. Pravilo, da se pomlajevalne operacije (izvzemli mošnjiček) popolnoma neopasne. Kirurg položil na anatomsko mizo šimpanza in človeka drugega poleg drugega. Nato ju uspa. Pacient in opica postaneta kmalu sorodnika, kajti kirurški mož prenese epične žleze na človeka, ki je takoj nato za 20 do 30 let mlajši.

Javnost gotovo zanima izvedeti, kdo je pravzaprav Sergij Voronov. Po rodu je Rus. Sedaj mu je 56 let. Studiral je v Moskvi, odkoder je prišel na medicinsko fakulteto v Pariz. Izgleda smelo in energično in govori zelo prepričljivo. Njegova zasluga je, da je danes problem precejšanja žlez z živali na človeka rešen. Prej je veljalo pravilo, da se morejo žleze prenesti samo na enakovrstne individije: z ovna na ovna, z mačka na mačka itd. Voronov pa je šel dalje in je dokazal, da je transplantacija žlez mogoča tudi med sorodnimi individui. Rešil pa je problem na sledeči način: poslal je živali, ki ima največ sorodnosti s človekom, šimpanza. Nato je našel pripravo tehnike, ki potrebuje najmanj časa, da se vcepljene žleze prilagode človeškemu organizmu ter da začno funkcionirati. Posrečilo se mu je dokazati, da poleg telesne konstrukcije med človekom in antropoidnimi opicami obstoji sfiniliteta blokemičnih sestavov hranljivih sokov, posebno krvi. Človek in opica se radi tega lahko postavita v isto vrsto. Glede tehnike, s katero vrši svojo transplantacijo, se je Voronov naslonil na dva biološka principa: 1. žleze se vcepljejo samo na enak prostor; 2. transplantacija se lahko izvrši šele tedaj, ko so žleze raztegnjene na potrebne dimenzije, da lahko izkoristijo lokalne posebnosti živčne tkanine. Tako je dr. Voronov zmagal. Operiral je do sedaj, kakor že omenjeno, 54 ljudi. Med temi je tudi en starih, ki ima 83 let. Čudotvorno delovanje vcepljenih žlez traja okoli 3 leta in se po tej dobi lahko ponovi. Do sedaj je Voronov čepil samo moške; sedaj se trudi, da najde formulo cepljenja tudi za ženske. Seveda se bodo za cepljenje žen upo-

rabljale žleze šimpanzov ženskega spola. Vsled uporabe opic v Parizu je cena šimpanzov silno poskočila. Danes velja šimpanz v Parizu nad 10 tisoč frankov. Za transplantacijo žlez pa bi dr. Voronov rad uporabljal tudi ljudi. Izjavil je, da bi rad uredil bolnico, v kateri bi pacienti čakali, da koga na ulici povozi tramvaj, avtomobil ali kočija, ali da kako drugače ponesreči. Takega mrtvega, toda še v toplem stanju najhujšega se nesrečnika bi zdravniki takoj postavili na operacijsko mizo, odvzeli bi mu žleze ter jih prenesli na pacienta. Seveda bi morali biti taki napol mrti samo mladi ljudje. Za idejo Voronova se navdušuje že cela vrsta domačih, pa tudi inozemskih zdravnikov. V Ameriki je n. pr. Voronov učenc dr. Thorek izvršil pomlajevalno operacijo na ženi nekega milijarderja ter je s tem zaslužil 24 tisoč dolarjev.

Različne sodbe o ženski lepoti

Okus je zelo različen. Vank narod ima o lepoti, posebej o ženski lepoti, svoje posebne nazore, ki izvirajo iz vplivov okolice, v kateri živi, iz tradicije in pa iz lastnega čustvovanja. Taki nazori so navadno lastni vsakemu celokupnemu plemenu.

Darwin pravi v svojem delu »O postanku vrst«, da divjaki svojih žen ne upoštevajo prav nič po lepoti, temveč da jih cenijo samo kot sužnje. To pa se prav malo strinja z žensko lepobrižnostjo.

Zelo čudne pojme o ženski lepoti imajo Indijanci. Njim so lepe samo žene s ploščatim licem, majhnimi očmi, nizkim čelom, veliko in široko brado, obilnim nosom in visočimi dojkami. Črnaka plemena sodijo, da je lep samo oni, ki je tetoviran. Zopet druga plemena menijo, da mora lepa ženka nositi brke pod nosom. Ženske med takimi plemeni se, če jih narava sama ni okosmatila na zgornji ustnici, potetvirajo s posebnimi programi na gornji ustnici, da izgledajo lepe. Nekež je japonska vlačila izlala odtok, s katerim je zabranila tetoviranje pri svojih podložnikih. Imela je namreč precej takih podložnikov, ki so se tetovirali do nasmiselnosti. A kakšna revolucija je nastala v deželi, ko je izšla naredba! Prekucijo so vodile v glavnem žene, in sicer matere, ki so se bale, da jim bodo tetovirane in za možitev godne hčere ostale samice.

Zamorci mirajo najbolj suhe ženske. Raziskovalci vzhodne in južne Afrike vedo povedati, da se v teh krajih nahajajo samo dobro rejene ženske. Če ni ženska tolsta, a, loh ni lepa. Čim

bolj pa je debela, tem bližja je idealu zamorske lepote. Debelost pospešuje pri zamorskih ženah posebne vrste tečna hrana, nekakšne vrste mlečni močnik. Dekleta pred močitvijo ga jedo štirikrat na dan: prvič zjutraj, drugič opoldne, tretjič zvečer in četrtič opolnoči. Zadnja reakcija pa ni močnik, temveč skleda gostega kozjega mleka, ki je posebno redilno in zdravo. Po taki debelini kurti postane dekle nabuhlo kakor nilski konj.

Kakor torej vidimo, se zamorski nazori razlikujejo od naših tudi kar se tiče suhosti in debelosti. Pri njih je v modi debelost, pri nas pa mršavost.

Kuriozna povestica o ruski hvaležnosti

Elza Brandström pripoveduje v svojih »Spominih med vojnimi ujetniki na Ruskem in v Sibiriji 1914 — 1920« sledečo resnično zgodbo:

Nekega dne je prišel avstrijski vojni ujetnik in je pravil starešini tabora, da je neki ruski kmetič vodil gospodarstvo nekaj let, medtem ko je bil njen mož na vojni. Zdal pa da mora hitro izginiti, ker se mož vrača in bo našel v hiši dve leti starega dečka. V velikim trudu se je starešini posrečilo, da je našel Jožetu novo službeno mesto. Nekaj dni nato pa je prišel v tabor ruski kmet, ki je živahno povpraševal, kje je Jožef. Zaman ga je skušal starešina odpraviti zlepa; da bi preprečil nesrečo, je končno kmeta sam spremljal k Jožetu na novo službeno mesto. Jožef se je skrli; toda naposled se je moral vendar pokazati, ker Rus ni odnehal. Ko sta si torej kočno stala nasproti, je Rus planil na Avstrijca, ga objel in poljubljal na obe lici, rekoč: »Kako uaj se ti zahvalim! Prasiča sta debela, krave so zdrave, štirje teleta so tu in, veš kaj, sinko je prekrasni!« —

Družina z zvezdnatega neba

Ako zremo v zvezdnato nebo, si težko predstavljamo, kakaj vidimo tako malo nebesnih teles. Komaj pet do šest tisoč. A to so le zvezde, ki jih vidimo s prostim očesom. Koliko se jih pa vidi z ogromnim daljnogledom današnjih astronomskih observatorijev? Ogromno število — približno petdeset milijonov.

Tako se na primer med dvema zdajnjima zvezdnata repa »Velikega medveda« s prostim očesom ne opazi ničesar; katalog astronomskega društva pa izkazuje, da so v tem ozkem prostoru nahaja 120 zvezd. — Vsi ti milijoni zvezd so navidežno bele barve. Pravzaprav pa ima vsako nebesno telo drugačno barvo: nekatere zvezde so belorumenkaste, druge zelene in modre, navadno se nam dozdeva, da so zvezde bele, rumene ali rdeče. Iz-

preminjanje barve je velike važnosti, ker je barva odvisna od razne sestavine svetlobe in nam odkriva obstoj raznih teles, ki povzročajo to svetlobo.

Bele zvezde so nebeški diamanti. Kakor diamanti tudi one odsejajo neko svetlobo, ki se nagiblje na modro. Skoraj polovica zvezd pa je bele barve. Rumenkastih zvezd je komaj ena tretjina. Po svoji sestavi in po fizičnih posebnostih so vse podobne našemu soncu.

Rdeče zvezde so nebeški rubini. Njihova svetloba ima neke temne strani, povzročene po kemičnih kombinacijah, v prvi vrsti po oksidih. To je njihova karakteristika.

Hotel za osamele dame so nedavno odprli v New Yorku. V tem hotelu je žena popolnoma varna pred možko usiljivostjo. V nadstropja je vhod možkim sploh prepovedan in v restavracijo sme gospod le, ako ga dama pozove. Drugače se smejo sprejemati možki obisk le v takozvani »halli«, kjer nadzoruje ravnanje hotela. Ravnatelj in blaginjak sta v vsi tej veliki stavbi edina možka, vsi drugi uslužbenci so ženske. Vprašanje je seveda, ali se bo ta hotel izplačal?

Angleški državnik in šah. Nedavno umrl blivši angleški premier Bonar Law je bil eden najboljših in najstrastnejših šahistov v Veliki Britaniji. Sotrudnik lista »Evening Standard«, ki je vsak teden dvakrat obedoval v Lawom, pripoveduje, da je Law po vsakem obedu igral 2 njim partijo šaha. Najinteresantnejša in najtežja partija pa je bila gotovo ona, katero sta igrala med svetovno vojno. Sedela sta v nekem salonu in igrala šah pri sveči. One dni so namreč Zeppelin obmetavali London z bombami. Sredi igre je padla bomba ne daleč od mesta, kjer sta Law in on igrala šah. A Bonar Law je bil tako zatopljen v svojo igro, da ni niti opazil eksplozije. Šele ko ga je solgralec opozoril na dogodek, je nekoliko dvignil glavo. Pozneje je Law vedno smeje dejal, da je šah najboljši sredstvo za pomirjenje napetih živcev.

Koliko poje mož v svojem življenju. Mož poje v življenju povprečno 250 stotov kruha, 18 tisoč kg mesa, 10 do 150 tisoč jajc, 6 tisoč kg rib. Poleg tega popije, če ga ne muči posebno huda žela, skupno nad 85 tisoč litrov tekočine. Pa naj kdo še reče, da tudi človek ni žival!

Avtomobil s stanovanjem. Iz Angleške prihaja poročilo, da so tam sestavili avtomobil s tremi prostornimi sobami, kuhinjo in kopalnico. Vse to nosijo štiri avtomobilska kolesa, ki preddrjo na uro 40 km. Velebogataši so sklenili, da bodo zanaprej potovali samo v takih avtomobilih. Imeli bodo s seboj vse udobnosti in se jim ne bo nikoli treba ločiti od družine.

Šah

Permutacijski šahovski problem.

Tako se imenuje umetno zasnovana šahovska problemska postava, pri kateri premika samo ena stranka (bela) svoje figure — seveda po obatoječnih šahovskih principih — in doseže v gotovem številu permutacijskih potez rezultat, ki ga naloga zahteva. Na polju permutacijskih šahovskih problemov sta se udeleževala poleg številnih šahovskih problemskih kapacitet s prav posebnim uspehom Loyd in Shinkmann.

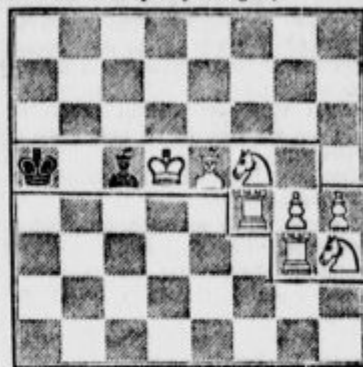
V naslednjem podajamo krasen tovrsten problem znanega komponista T. R. Dawsona, tako zvani »revolverski« problem, imenovan tako po svoji zunanji, samokresu podobni obliki, kakor tudi po svoji notranji tehnični konstrukciji, ki v premikanju figur simbolično izraža notranjo funkcijo predstavljajočega orožja tja do trenutka, ko pogodi projektil svojo žrtev — sovražnega kralja.

Revolverski problem:

Beli: Kd5, Tt4, g3, Sf5, h3, Le5, B:g4, h4.

Črni: Ka5, Le5.

(Črke a do h od leve na desno, številke 1 do 8 od spodaj navzgor.)

Naloga: Beli vleče permutacijsko svoje figure ter postavi s 21. potezo črnega kralja na a5 mat. (Rešitev prihodnjič.)

Rešitev naloge »Jutro« 1. t. m.

1.) Tropoteška. (Sestavi P. J. Prokop.)

Beli: Kb6, Sd6, Ld4, b7.

Črni: Kb8, Te7.

Beli na potezi dobi igro na sledeči način: 1.) Ld4—e5, Te7—e7; 2.) Sd6—f7+, T×L; 3.) Sf7—d8 in dobi z lahkoto.

2.) Končina.

Beli: Kh2, Df2, Te1, Th1, Sb4, B:c6, c4, d3, e5, g3, in h3.

Črni: Kb8, Dg7, Te8, Th8, Lf7, Sc6.

B:a7, b7, c7, f4, g5 in h5.

Brezpogojni mat v 5 potezah se je izcimil sledeče:

1.) Sb4—c6+, b7×c6;

2.) Df2×a7+, K×D;

3.) Te1—a1+, Ka7—b6;

4.) Th1—b1+, Kb6—c5;

5.) Ta1—a5 šah-mat!

Norite čevlje
z Berson gumi potplat.

Prepričajte se sam, kako ugodni so za nositi. Vzemite pa pred vsem v obzir, da je Berson-gumi potplat cenejši kot usnjeni ter pomenja nositev istih za Vas velik prihranek. Zahtevajte pa od vašega čevljarja strokovno pritrditve gumi potplatov s uporabo priložnega Berson-cementa.

Naročajte „Jutro“!

V globoki žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in zancem pretresljivo vest, da je naša nepozabna soproga, odnosno sestra, sestrična in svakinja, gospa

OLGICA GSELMAN
roj. SCHWAB
soproga nadučiteljeva

v cvetu mladosti, stara 25 let, po kratki bolezn, v soboto 8. t. m. zjutraj preminula.

Pogreb drage pokojnice se vrši v ponedeljek popoldne ob 2. uri iz celjske bolnice na pokopališče v Žalec.

CELJE, 8. decembra 1923.

6602

Žalujoči ostali.

Vsled prevzema trgovine reklamna prodaja oblačilnega blaga

flanele, zofirji, žensko in moško volneno blago, barhenti, tiskalice, sukno in vsa druga manufaktura.

Specijalna zaloga belega blaga, platna, šifona, kotenine, posteljnine in vseh podlog za krojače in šivilje.

Zimsko blago, kakor barhenti, sukno za zimsko suknje in ženske plašče radi pozne sezije po izredno znižanih cenah.

Veliko ostankov po vsaki sprejemljivi ceni.

Najnižje cene! Prepričajte se!

Manufaktura

KODRIČ & POTOKAR

preje I. & V. Vokač (Hermes)
pri Zmajaškem mostu, ozadje nekdanje Mahrove hiše za vodo.

Darila za Božič!

Bičevniki!

Navadni, gladki, politirani in pleteni Edina tvornica v Jugoslaviji, ki izdeluje bičevnik iz pravega koprivega lesa.

V najkrajšem času bodeva montirala najmodernejše stroje, da bodeva lahko postregli cenj. odjemalce v vsaki množini po najnižjih cenah.

Prva jugoslovanska tvornica bičevnikov

Ogrin & Peric

Laverca pri Ljubljani

Čreva

Imam v zalogi vseh vrst čreva po najnižjih cenah. — Prvo domače podjetje v Ljubljani. — Priporočam se vsem mesarjem in gostilničarjem.

Frano Zupan, črevar, Mestna klavnica.

Stavbenik

Rud. Ročak

v Trbovljah

izvršuje vsa stavbena dela. 238

6603

6604

6605

6606

6607

6608

6609

6610

6611

6612

6613

6614

6615

6616

6617

6618

6619

6620

6621

6622

6623

6624

6625

6626

6627

«Stopite z menoj tu sem, dragi profesor!»

In ga pelje v svoj delovni kabinet. Nikomur ne pade na misel, odložiti klobuk ali sledi rokavice, prevelika je resnost besedi, ki si jih imata ta dva moža zaupati.

«Včeraj zvečer,» začne Lourmel, «sem dobil od Prillautovega tajnika prepis šifriranega radioteograma, ki ga je predal poslanik Velike Britanije. Brzobjavka je bila oddana na Bermudih in je dospela preko New-Yorka in Londona v Pariz.»

Sainclair vzame v roke papir, ki mu ga moli profesor, in čita polglasno: —

«Lampas odpeljan neznano kam od neke elektromagnetične podmornice. Rešili se tajno s šatfandri. Smo gostje bermudskega guvernerja. Tu srečali Jamersona. Čakamo navodil. — Raymond.»

«Le mirno!» dé profesor Lourmel s strahotno mimostjo. «To še ni vse! To še ni nič! Mnogo bolj resno je to-le: pred dvajsetimi minutami sem dobil od gospoda Prillauta še eno radiobrzobjavko istega izvora kakor prejšnja. In ki je po isti poti prišlo v Pariz. Ko sem dobil ono prvo, sem kljub temu ostal doma in vas nisem hotel iti vznemirjati: saj ste bili potrebni politika, pa tudi jaz. Toda ta brzobjavka, ki sem jo danes dobil, mi je razburila kri v žilah. Takoj sem skočil v avto in prihitel sem. Glejte!»

Sainclair čita in čita, in njegova nospolst narašča od besede do besede: —

«Ponoči Irena ugrabljena, Henri istotako. Izginila brez sledu. Nerazumljivo. Ernest Berud ubit. Raymond

kor da so njegove misli povsem
drugje:

«Ernest Berud, to je, če se ne motim, ime bermudskega guvernerja?»

«Da. Včeraj sem se takoj, ko sem dobil prvo brzojavko, šel informirati. Zopet kratek molk.

«Bermudi!» ponovi nato Sainclair, malce manj brezbrizno. «Na Bermudi se je to zgodilo! . . . Tisoče in tisoče milj daleč od Schwaltrocka!»

Dolg molk. Lourmel je resen in pričakuje še kakšne besede od Sainclaira. Nyctalope pa ne odpre ust. Kakor kip stoji negibno, misli se mu podel v glavi. Končno pa se mu v očeh utrne blisk, telo se mu napne, in s trdnim, krepkim glasom govori:

«Dragi doktor, vzemite ta papirja! Vaša sta, jaz znam itak njuno vsebino na pamet . . . Prejite vam je Prillanti telefoniiral, se mi zdi . . .»

«Res je!»

« . . . da se zanaša name in da mi je z vsem svojim vplivom na razpolago?»

«Natančno tako. Pričakuje vas v ministrstvu.»

«Namenjen sem bil k njemu, ko ste vi prišli. — Na mojem načrtu se nič ne spremeni razen tega, da danes popoldne ne odobrujem na Schwaltrock, ampak že zdaj zjutraj proti Bermudom in Hamiltonu . . . Toda moja Laure! O, vi, mojster, ohranite mi jo živo! Vam je zaupam. Pilonja vzamem seboj. Corsat, Cheiffour in Wolf pa bodo pazili kakor divji psi, da se ji kaj ne zgodi. Brzjavite mi vsak dan, kako ji gre! . . . Dolžen sem Prillanti, dolžen sem vam, tudi vam, dragi profesor, poiskati in rešiti Henrija in

«Prisegam vam, da se ne umakne iz te hiše, dokler se ne vrnete . . .»
«Ali pa, dokler vas ne naprosim, d mi pripeljete obujeno Lauro!»
«Naj bo! Storiš bom vse! . . . Vi pr rešite Irenol»
«Prisegam vam, da bom vse poskr sil, da se mi to posreči.»
«Pa podžite torej, dragi prijatelj!»
«Do svidenja, profesore!»
Lournel razprostre roke in moča s objameta,
Potem zapusti profesor brez besed Samelairov kabinet in odide v prvi nadstropje, kjer je bila soba Laurene Paill.
Ko ostane Nyetalope sam, pritiska na enega izmed gumbov, ki so vdelani na mizi. Takoj se prikaže Corsat.
«Poslušaj me zdaj dobro, zvesti moji! Jaz odhajam, potušem zelo daleč. Ne vem, če se vrnem. Ti ostaneš tu v Cheliffourem in Wolfom. Ocuvaite m Lauro kakor v pravljici neizprosni neumniki! skopuh svoj zaklad! Nih če ne sme v to hišo, ne iz nje, razen profesorja in ljudi, ki jim on to dovoli. In še napram tem ljudem bodi na oprezu! . . .»
«Zaupajte nam, gospodari!»
«In potem, kadar boš zvedel, s polno gotovostjo seveda! . . . kda torej zveš, da sem mrtev, se takh zgodi dvojce: Laura je med tem že ož vela in živi normalno kakor poprej — potem ji daš popolno svobodo in j poveč, da sem mrtev; ali pa bo š vedno v takem stanju kakor danes — potem pa ji zabodi nož v srce lo ker se ne sme zgoditi, da pada še en

Pet minut kasneje zdrdla avto v Nansonskijsko ulico in odbrl v sredi-
no mesta. V njem sedita Sainclair in
rdečelasec, Pilon pa sedi pri krmilu.
Gospod Prilliant je že čakal Nyctalo-
pa v svojem kabinetu v ministrstvu
notranjih del.
Kdo še ni občudoval velike dušev-
ne sile tega slavnega politika? Ker je
tako rad zakriva za smehljajem, mu
nasprotniki očitajo skepticizem. Toda
že bi danes mogel prisostvovati tudi
najhušji ministrov obrekovalec po go-
voru, ki se je vršil med obema prija-
teljema, bi se ne mogel izogniti obču-
dovanju značaja moža, o katerem se
je dotlej le vedelo, da zna izbornu
voditi oportunistično politiko.
Udarec, ki je zadell gospoda Prilla-
nta, je bil zelo krut. Slavni državnik
se je v zrelih letih šele poročil, in zato
je malega Henrika tembolj iskreno
oboževal; bil je njegov ponos in solca-
ce njegovega življenja; v tega dečka
je zrel moč starj vseh svojih nadej,
skratka, ljubil je svojega sinčka z ne-
akonično nežnostjo, kakršna izvira le
iz najplemenitejše, najlepše in najne-
sebičnejše očetovske ljubezni.
Gospod Aleksander Prilliant stoji bo-
lestno-resnega obraza v svojem kabi-
netu, ko vstopi Jean Sainclair. Poda-
sta si roke in si jih dolgo stiskata.
Drug drugemu si bereta misli iz oči
in dolgo niti ne spreizgovorita.
«Kaj nameravaš zdaj, Jean?» vpra-
ša minister brez uvida.
Nyctalope mu odgovori:

Mali oglasi

ročni prodaja Naslov po
uprave „Jutra“ 168

Šivalnih strojev prevz
mehanična delavnica P
Ogrin, Gospodarska cesta
trdnica Gorec. 0

1965

Domače vesti

SESTANKI JDS.

V soboto, dne 8. t. m. se je vršil ustanovni občni zbor krajevne organizacije JDS v Dolenji vasi pri Ribnici. Lepo obiskani zbor je otvoril gosp. Franc Marhar, posestnik v Prigorici, pozdravil vse navzoče in podal besedo g. dr. Rapeta iz Ljubljane. Po kratkem očitjanju programa demokratske stranke in po določitvi smernice za delovanje krajevne organizacije JDS v Dolenji vasi je bil izvoljen soglasno za predsednika gosp. Fr. Marhar. Ostali odborniki, ki so zastopniki kmetijskega, obrtniškega in delavskega stana in vsi mladi, agilni delavci, ki pri obstoječih kulturnih in gospodarskih dejavnostih, nam famijo, da se bo delo čim intenzivneje vršilo in da se bo širila demokratska ideja.

V nedeljo, dne 9. t. m. pa se je vršil sestanek krajevne organizacije JDS v Jalskahi, ki je bil nad vse pričakovano krasno obiskani. Udeležili so se ga tudi pristaši Delavske stranke in nekaj bivših volilcev Slovenske ljudske stranke, ki so pa vsi z zadovoljstvom sledili treznemu izražanju dr. Rapeta iz centralne in v glasni odobravanjem priznali, da je samo demokratska stranka zmožna rešiti zaostalo gospodarstvo in uiniti, da se razmere v naši državi v doglednem času izboljšajo. — Na predlog predsednika krajevne organizacije je bilo soglasno sklenjeno, da se priredi 30. t. m. ob 2. popoldne predavanje o davkih. Vabljeni so vsi, ki se čutijo prizadeti pod peso predpisanih davkov brez ozira na trenutno politično pripadnost. Istotako se bo v najkrajšem času vršilo predavanje o socialni zaščiti našega delavstva v Jugoslaviji ter sploh o delavskem vprašanju. Zastopniki delavstva so ta sklep z zadovoljstvom vzeli na znanje in obljubili, da bodo sporečili namero tudi svojim tovarišem in preskrbeli za čim večjo udeležbo. V zvezi s tem predavanjem se bo tudi razmišljala forma države in njena gospodarska ureditev.

Sestanek udeležencev politične šole JDS za Ljubljano se ni vršil v ponedeljek kot je bilo obljubljeno, temveč se vrši danes, dne 11. t. m. ob 6. zvečer v tajništvo stanke Narodni dom I. nadstropje. Vse udeležence vabimo, da se sestanka skurano in točno udeležijo.

Sestanki JDS v mariborski oblasti.

V nedeljo, dne 9. t. m. se je vršil v Šmarju pri Jelšah dobro obiskani sestanek demokratske stranke, na katerem je poročal obiskani tajnik Spindler. Navzoči so bili tudi pristaši drugih naprednih strank, ki so izrazili solidarnost z zahtevo po nujni potrebi kooperacije naprednih strank. Razpravljalo se je tudi o dograditvi železnice Rogatec - Kranj in o drugih lokalnih zadevah. V soboto, dne 10. t. m. se bo vršil v Ormožu občni zbor krajevne organizacije JDS ob 23. v gostini Bauer - Kocol. Naslednjega dne dopoldne istotam na okrajna konferenca zaupnikov JDS za ormoški okraj.

* Proslava kraljevega rojstnega dne v Mariboru.

V nedeljo, dne 10. t. m. na predvečer rojstnega dne kralja Aleksandra priredili Ormožani v Mariboru veliko nacionalno manifestacijo z govori in obhodom po mestu. Naslednjega dne 17. t. m. pa priredijo ob 21. v Glinčevi dvorani oficirji garnizona Maribor svečan ples.

* Nastop novega glavarja v Mariboru. Včeraj je prevzel posle mariborskega okrajnega glavarja novoimenovali glavar dr. Vondčina, ki je prišel iz Novega mesta. V sprejemni dvorani je sprejel uradništvo s prijemnim nagovorom. Glavar je radi preselitve že 14 dni na dopustu. Ta čas ga nadomestuje vladni tajnik Ivo Poljanec.

* Petindvajsetletnica obstoja praznuje Gospodarsko napredno društvo za šentjakobski okraj v Ljubljani. Dne 15. decembra bo ob 8. zvečer v kazinski dvorani koncert, na katerem se baveja med drugim tudi Sattnerjeva »Jeftejeva prisega«. 16. decembra ob 11. dopoldne izredni občni zbor, zvečer ob 8. pa zabavni večer s plesom. Oboje istotako v kazinski dvorani. Dne 18. decembra v gledališki dvorani, Florjanska ulica 27/1. Istotako kot 100. predstava šentjakobskega odra drama »Brezno«.

* Poljsko - jugoslovanska liga. Na univerzi v Lvovu se je obojestrano poljsko - jugoslovanska liga, kateri je cilj, da ustvari čim ožje kulturne stike med obema bratskima narodoma. Na čelu lige je profesor dr. Siemund Marowski. Liga je že otvorila kurz za srbohrvatski jezik in svojo biblioteko, katero je s knjigami dobro preskrbelo naše ministristvo prosvete.

* Naši roljaki v Porubru vsled brezposelnosti trpe od glada in pomanjkanja. Vlada je dobila službeno obvestilo o tem stanju. A dozdaj ni sanilo s prestom niti ministristvo zunanjih del niti ministristvo za socialno politiko. Če so ti roljaki tudi ponekod zasledjeni in deloma celo pomagajo Nemcem, je vendar v njih predvsem videti ljudi in naše državljane, ki so brez lastne krivde zašli v obren položaj.

Dolžnost vlade je, da posreduje pri francoski vladi, da se našim roljakom omogoči delo in zaslužek.

* Z beografske univerze. Na beografski univerzi sta imenovana: dr. Milan Kreser za honorarnega profesorja statistike na pravni fakulteti, in Radovan Kosić za honorarnega profesorja ruskega jezika na teološki fakulteti.

* Zopet odstavljen slovenski župan na Goriškem. Italijanska vlada objavlja v uradnem listu odlok, s katerim je odstavljen Josip Pirc, župan na Vojskem. Kot vzrok navaja odlok, da je župan Pirc deloval v protidržavnem smislu ter da je skušal ovirati delovanje državne oblasti. Fašistična Justica!

* Hlana preiskava pri »Edinosti«. V prostorih goriškega političnega društva »Edinost« so agenti goriške kvature izvršili podrobno hišno preiskavo. Skoraj dve uri so brskali v društvenih prostorih, da izkanejo »identos«, ki je pa niso našli. Končno so odnesli s seboj nekoliko brezpomembnih papirjev.

* Fašisti proti goriškemu nadškofu. Fašisti Julijske Krajine so začeli srdito napadati goriškega nadškofa dr. Sedeja in novimenoanega tržaškega škofa dr. Fogarja ter kličejo na okup vse »prave Italijane«, češ da ne smejo trpeti v svoji sredi cerkvenih dostojanstvenikov, ki se ne morejo akomodirati izpremenjenim razmeram. Iz fašističnega glasila »Fideli fascisti« je tudi jasno, da je predvsem zasluža fašistov, da novi tržaški škof ne ni in najbrže tudi ne bo tako kmalu ustoličen.

* Ženske in moški v naši državi. Skoraj v vseh pokrajinah naše države je bilo pred svetovno vojno več moških kakor žensk. Danes temu ni več tako, vendar je razmerje pri nas izmed vseh evropskih držav še najpovoljnije: v Jugoslaviji pride povprečno 1022 žensk na 1000 moških. V posameznih pokrajinah je to razmerje precej različno. Povprečnemu številu najbližje je razmerje v Medjunurju, kjer na 1000 moških pride 1021 žensk. Nad povprečnim je število v Banatu (1041). V Bački in Baranji (1050), na Hrvaškem in v Slavoniji (1053), v severni Srbiji (1083), v Sloveniji (1097) in na otoku Krku (1137); pod povprečnim številom je Dalmacija (1011 žensk), južna Srbija (1008), Črna gora (1006) ter končno Bosna in Hercegovina, kjer pride na 1000 moških samo 957 žensk. Karakteristično je, da Bosna celo po večletni vojni izkazuje znatno več moških kakor žensk.

* Odlikovanja. Odlikovani so: z redom sv. Save 3. vrste dr. Fran Jurčela, odvetnik v Ptuj in nabehalni tamkajšnje kreditne zadruge; z redom sv. Save 5. vrste: Mihael Verbič, nadučitelj v Sodražici, Ivan Škerlec, posestnik in poštar pri sv. Tomažu pri Ormožu in Ljudevit Plavžak, posestnik in poštar v St. Jurju ob Taboru; z zlato svetinjo za civilna zasluge: Gvidon Sparovec, posestnik v Mariboru, Martin Pajdaš, posestnik v Zdoblah pri Brežicah, Josip Pečnik, nadučitelj v Kapeli pri Brežicah, Marijan Cerar, posestnik pri Marji Snelci, Tomaž Markovič, župan in posestnik v Zavrču pri Ptuj, Anton Gselman, nadučitelj v Šmerinu pri Vurbergu in Fran Brihar, nadučitelj v Gotovljah pri Zaleu.

* Izprememba v vojaški službi. Imenovani so: Sanitetni major dr. Ivan Fras za šefa sanitetnega oddelka v oddelku za morarico v vojnem ministristvu; major Adolf Kilar za komandanta 3. bataljona 28. pešpolk; kapitan korvete Julijan Lutereti za rednega profesorja na pomorski vojni akademiji v Gružu. Sanitetni polkovnik dr. Janko Sava je razrešen svojega dosezanega službovanja.

* Smrtna kosa. V Zagrebu je umrl dne 6. t. m. rudniški geometer Trboveljske premogokopne družbe v Rajhenburgu gospod Ivan Milner. Izredno sposoben uradnik. — V Celju je umrla v soboto nadučiteljeva soproga gospa Olga Gselman, roj. Schwab, stara komaj 25 let, v žužemberku posestnik in gostilničar gospod Franc Valand v visoki starosti 84 let, v Kamniku upokojeni uradnik smodnišnice g. Josip Cere, star 79 let. Blag jim spomin!

* Izprememba osebnega prometa na Gorenjskem. Na Gorenjskem vozijo vsi osebni vlaki razen odpovalnih vlakov št. 913 in 914 preko provizorično popravljene proge med postajama Kranj in Podnart-Kropa v km 653-6 brez prestopanja potnikov. Tudi večerna vlaki številka 918 in 917 vozita nepretrgano od Ljubljane do Jesenja in obratno, kakor pred nergodo. Pri navedenih vlakih je mogoča tudi odprema priljage ter eksprese in brzojavne robe.

* Na naslov državne uprave kaže železnice. Iz vrst uslužbenec južne železnice nam pišejo: Vred stavke v Trbovljah si nismo mogli pravočasno nabaviti premoga, radi nerednih voženj pa je nastala sedaj prava zmešnjava na kolodvoru. Bivši redni vozniki, ki so kollektivno vedno dovažali premog, so bili odslavljeni in tako morajo sedaj skoro vsak dan cele grupe ljudi čakati po več ur v blatu in vodi brez strehe na plačilo premoga. V interes prizadetih uslužbenecv bi bilo, da posrbi uprava dnevno večje pošiljke premoga in nastavi tudi zopet stare voznike, da bo šlo delo hitreje iz vod rok.

* Ureditve uradniškega vprašanja. Komisija, sestavljena iz delegatov vseh ministristev je prošlo nedeljo pod predsedstvom pomočnika ministra pravde storila naslednje končnoveljavne sklepe: Vsi uradniki, ki so napredovali ali bili premešteni iz drugih resorov, po 1. septembra, se imajo premestiti na nov položaj, če so izpolnili zakonske pogoje št. 2. in 5. zakona o uradnikih. Položaj premeščenih uradnikov iz drugega resora določi komisija novega resora. Službeniki morajo imeti osnovnih in položajnih plač raznih kategorij. Dipleme inozemskih fakultet se priznajo samo, če so nostrificirane. Uslužbenec, ki ne bodo do 31. decembra predložili svojih kvalifikacijskih listin, se lahko reducira. Dijaki, ki še niso dokončali svojih študij, se imajo postaviti kot dnevničarji. Vsi neukazni se imajo reducirati pod 18. letom in oni, ki še niso izpolnili vojaške dolžnosti. Dijakom se ne more priznati ugodnosti, ako niso do 25. leta izpolnili vojaške dolžnosti. Namočbenec, ki so 1. septembra dokončali 35. leto službe in dosegli starost 65 let, se imajo premestiti v določeno kategorijo in skupino ter takoj upokojiti po novem uradniškem zakonu. Dnevničarji ne treba prevesti, one je treba ponovno namestiti. Reducirani ruski begunci se lahko nastavijo kot kontraktualni nameščenici. Minister pravde in finance imata odločati o upokojenih in rezervnih oficirjih, ki so bili po končani vojni reaktivirani. Stalni honorarni uradniki se ne prevedejo. Začasne učitelje se ima predlagati rešitev od slučaja do slučaja. Zčasni učitelji brez kvalifikacije se ne bodo prevedli. Namestniki učiteljev se imajo smatrati kot dnevničarji. Čns v svobodnem poklicu se ne more računati v službena leta.

* Protestna skupščina ljubljanskih akademikov. V zbornici ljubljanske univerze se je predvečerajšnjim vršila protestna skupščina akademske omladine proti zasedbi beografske univerze s strani tamkajšnje žandarmerije ter proti zasedbi zagrebške univerze s strani zagrebške policije. Protestna skupščina so se v velikem številu udeležili akademiki vseh fakultet. V imenu meddruštvenega odbora je otvoril zborovanje cand. med. Stanko Tomšič; za predsednika je bil izvoljen akademik Šauer, na kar je g. Tomšič obširno poročal o znanem incidentu na beografski in zagrebški univerzi. Poročilo je bilo sprejeto z velikim odobravanjem in so se šli številni ogorčeni klici proti nečloveštem postopanju policije. Nastopilo je še več drugih govornikov, ki so zahtevali avtonomijo univerze in svobodo, ki jo uživajo akademiki po vsem kulturnem svetu. Končno je bila sprejeta resolucija, ki izjavlja, da akademika omladina vstraja pri svoji stari pravici, da se univerza upravlja sama, da je ta zavod avtonomni kompleks, v katerega ne smejo posegati organi izvršilne politične oblasti. Zborovalci protestirajo proti nastopu beografske žandarmerije, ki je dne 25. novembra s puškinih koptih batalina in s potegnjenimi sabljami pretepla beografsko akademsko omladino in ji zabranila dostop na univerzo. Istotako je skupščina protestirala proti nastopu zagrebške policije, ki je o priliki volitve v Jugoslovansko akademsko podporno društvo vrila na tamkajšjo univerzo. V resoluciji se končno zahteva, da minister za notranje zadeve uvede preiskavo in kaznuje krivce ter izda naredbo, s katero se končnoveljavno uredi postopanje žandarmerijskih, oziroma policijskih oblastev napram akademikom, kakor je to urejeno v ostalih kulturnih državah. Resolucija je bila včeraj izročena pokrajinski upravi za Slovenijo, ki jo odposlji na kompetentno mesto. Pripominjamo še, da so se navzoči člani radikalnega kluba »Slovenski Jug« vzdignili glasovanja.

* Puške V. A. Gavrilovića Lanskog. Josen je prispelo našemu vojnemu ministristvu več čudovito cenanih ponudb za ogromno množico provokanih pušk s celim priborom. Puške in patroni so bili tako poseni, da se je začelo dvomiti o tem, da postoja. Liferanti niso hoteli povedati, kje so, samo namigovali so, da je to vojni plen. Ministrskemu svetu je bil predložen vzorec puške, parlament je dovolil kredit, Narodna banka posojilo. Vlada je bila toliko previdna, da je zahtevala dobavo v domači lukl in obetala plačilo šele ob izročitvi po komisijem pregledu. Ponudnik je zastopal inženier Arandjelović, a cenejo ponudbo je dal upokojeni general Kendić. Sprejeta je bila ponudba Kondića. A pušk ni bilo. Po enem letu je pariskita policija zasačila špionske zalego konsorcijum C. B. M. Colain, Bousquie, Moulis, ki je delal za račun — Italije. V Beogradu je poskrbel za reze ravnatelj neke male bančice, ki večkrat pod imenom »Slovenska banka« gospod V. A. Gavrilovića. Le ta trdi, da je tudi on bil žrtva špionov, ki so ga celo poljali v Nizozemsko, kjer je baže videl 45.000 pušk. Delstvo pa je, da pušk ni. Kaj je nameravala Italija, ni jasno. Vsekako je hotela zavleči naše oborožanje s tem, da ne bi orožja družod naročili, če ga tako poceni in naglo dobimo iz neznanega dežele.

* Spominska pločka ponesrečenemu turistu. Kakor je našim turistom gotovo še v spominu, je v jeseni 1922. V Vratih ponesrečil mladi češki turist akademik Emanuel Kusy-Dubrav, kury ni bil, kakor se je domnevalo, na vrhu Triglavu in ni šel čez Prag, ampak je pod Pracom zavil na desno in potu, ki pelje pod Triglavsko steno proti Luknji in od tam na Bembergovo pot. Po poročilu žrnika Alfaja se je njegova pelerina našla na Bembergovih potih, na zvehanu proti Tri-

glavu. Na kamnu je nesrečnemu mladenci spodrsnilo; popustil je pelerino in šel doli na desno, toda spodaj je navpična stena in zgodila se je v gosti megli nesreča. Na kraj nesreče je sedaj oče ponesrečenega dal postaviti kameleito spominsko pločbo z napisom: »V spomin Emanuel Kusy-Dubrav, † 18. septembra 1922. Iato vlam inventur.«

* Dvojna poroka v redlini. G. Josip Maček, znani in ugledni ljubljanski gostilničar in posestnik je včeraj poročil z gospo Marijo Killer, trgovko in posestnico v Ljubljani. Hkrati se je vršila poroka njegove hčerke Jožice z gospodom Stankom Japljem, zlatarjem v Ljubljani. Čestitamo!

* Zanimiv pojav v naravi. Davčni upravitelj Anton Prudič v Kočevju nas je presenetil z zanimivo pošiljko: lepo zbirko svežih gobanov in lističi, ki jih je dne 9. decembra nabral v kočevskih gozdih, kjer so rasle med snegom. Letošnja jesen nam je prinesla že marsikak zanimiv pojav pozne jeseni. Lepo razviti gobani in lističi komaj štirinajst dni pred božičem pa so gotovo prav redek pojav v naših krajih.

* Pozdrav slovenskih oročnikov iz Črne gore. Slovenski oročniki iz kamentine in hribovite Črne gore, uslužbeni na Velimski žandarmerijski stanici, žele vsem čitateljem in prijateljem »Jutra«, posebno pa slovenskim dedketom vsele božične praznike in sreče polno novo leto; p.dn. Franjo Bučinek iz Mute ob Dravi, kap. Joško Valenčič iz Podgrada v Istriji, Ivan Urbas iz Logatca, Jaka Marinič od Sv. Tomaža pri Ormožu, Karel Lepej iz Studenice pri Poljanah, Karel Smisl iz Lastniza pri Podčetrniku, Joško Olup iz Loč pri Poljanah, Andrej Domanjko od Sv. Jurja ob Ščavnici in Alojzij Venge iz Gorenje vasi nad Škofjo Loko.

* Konfiscirana »Volksstimme«. Mariborski socialistični list »Volksstimme« je bil konfisciran radi novice »Man denki noch naiv«, v kateri je list pisal o šibelki prestolonaslednika, katero je izdelal mariborski mizar Safarič.

* Požar zahteval šloveske žrtve. V nedeljo zvečer je izbruhnil v hlevu posestnika Andreja Bizjaka v Miralem logu pri Črnem vrhu nad Idrijo požar, ki je naglo ma upepelil hlev in hišo. Domači so spali in niso niti slutili, da razsaja požar. Se se, ko je plamen objel že tudi hišo, so se prebudili, bilo pa je že prepozno. Poskušali so sicer rešiti šletno hčerko, kar pa se jim ni posrečilo. Otrok je postal žrtve požara, mati pa je dobila več opeklin. Bizjaku je zgorelo vse, zadušilo se je tudi 7 glav govedu in en prašič. K sreči je ostala pogorelica mala bajta, v kateri bo imela nesrečna družina zavetje vsaj za zimo. Zanimivo je, da je to posestvo zgorelo tudi že pred 46. leti in da tedaj zgorel tudi berač, ki je prenočeval v hlevu.

* Železni most pri Sv. Jakobu. Pišejo nam: Železni most na deželni cesti pri Sv. Jakobu v ljubljanski okolici je bil že dalje časa ogrožen, ker je Sava ravno nam mostom neprestano izpodkopavala nasip. Pri zadnji veliki povodnji pa je Sava odnesla škarpjo in je most sedaj v največji nevarnosti, da ne pade v Savo. Kaj, ko bi se rečni nadzornik Jerina malo bolj brigal za usodo tega nujno potrebnega mostu.

* Sreča v nesreči v Mariboru. Sinoči je peljal neki vojak z dvema konjema prazno kočijo čez Grajski trg. Pri Grajski kleti sta se mu konja splašila in zdrljala proti Vetrinjski ulici. Trg je bil slabo razsvetljen; ker tudi kočija ni imela luči, se je nudila naravnost grozna slika: od udarjanja kopit po tlaku se je bliskalo in isknilo, kot bi bilo vso v plamenih. Od vseh strani so drli ljudje za kočijo, ki se je blizu Jurčeve ulice končno ustavila: levi konj je že ves čas vlekel za seboj desnega, ki je padel. Tako se je ustavil voz brez večje nesreče na koncu Grajskega trga. Vojak je odpeljal nato voz mirno naprej.

* Ponesrečeni mariborski jurist. V soboto okrog polnoči se je vrčal bivši mariborski državni pravdnik dr. Zorzi v svoje stanovanje. Na ulici pred hišnimi vrati pa mu je poslalo nenadoma slabo in se je nezavesten zgrudil. Slučajno so se pripeljali mimo neki gospod v avtomobilu, ki je poklical rešilni oddelek. Prepeljali so ga v bolnico.

* Mariborčan ponesrečil v Zagrebu. Sin šefa mariborske kurilnice g. Ognerja, kurjač Franc Ogner je šel v petek na zagrebškem kolodvoru preko tira. Nankrat ga je zadela od zadaj lokomotiva in vrgla Ognerja pod kolesa, ki so ga strašno razmesarila. Leya noga in leva roka mu je bila odtrgana, desna noga strla, poleg tega je dobil še težke notranje poškodbe, katerim je kmalu nato v bolnici podlegel.

* V Trstu aretiran ljubljane. Trgovca s cerkvenimi potrebščinami v Trstu, Henrik Toffolettu, je neznan človek ponudil te dni v prodajo več kelihov, srebrnih krožnikov, ciborijev in drugih cerkvenih predmetov. Za vse predmete je zahteval samo 400 lir. Toffoletti je cenil vrednost predmetov na 15 tisoč lir in je zato sumil, da so bile posode ukradene. Obvestil je takoj policijo, ki je »znanca« aretirala. Mož se je izkazal za 24letnega Avgusta Pelnika iz Ljubljane, ki je izjavil, da mu je izročil cerkvene predmete neki ljubljanski dijak z imenom Novak. Policija je mladeniča obdržala v zaporu.

* Avtomobilska nesreča. V soboto popoldne je — predoru sv. Vida v Trstu neki avtomobil proxiil 18letnega Mirka Kneževića iz Škedinja pri Trstu. Knežević se je pri padcu pobil po glavi in dobil tudi težke notranje poškodbe.

* Boj s steklim volkom. Iz Glamoča v Bosni poročajo: Osemdesetletno vdovo Jukić je te dni pred hišo njenega sina napadal volk ter jo popadel za roko. Starika je klicala na pomoč in končno utekla v kuhinjo, volk za njo. Sinu Josipu se je posrečilo pobiti s sekuro zverino. Ker je poklicani živiozdravnik izjavil, da je volk najbrže stekel, so starko odposlali v Pasteurjev zavod v Sarajevu.

* Moderna reklama. Iz krogov naših oblikujočih umetnikov nam pišejo: Moderni trgovci zna vedno bolj ceniti uspešno reklamo. Skušnja uhi, da je ni reklame, ki bi bolj učinkovala nego umetniški plakat. um. inserat itd. Efektina riba na etiketah, na zavojih, škatlah, ovitkih, steklenicah itd. pove več nego najlepši tekst. Danes smo hvalobogu tako daleč, da si tudi to lahko brez težav prisrkbimo doma. Umetnikov ne manjka, ki bi bili večji temu poslu. Strokovno udružanje jugosl. oblikujočih umetnikov (kratko SUJOU, Ljubljana, Tehn. srednja šola), v katerem so združeni skoraj brez izjeme vsi slovenski oblikujoči umetniki, daja trgovcem in industrialcem brezplačno informacije glede vsakovrstnih umetniških naročil. Vprašanjem naj se priloži znanika za odgovor.

* Opozarjamo na oglas Kodrić in Potokar, šolski dvored, nekdanja Mahrova hiša, v današnjem listu. 6887

* Izredna prilika za nakup šivalnih strojev se nudi p. n. občinstvu pri dobro znani tvrdki I. Gorec, ki je prejela izborne šivalne stroje slovite nemške tvornice znamke »Excella«, ki so urejeni za umetno vezenje, krpanje perila in mašenje nogavic. Za božič in novo leto imajo kupci še izredno ugodnost 10 odst. popusta. — Oglejte si stroje, predno se odločite na nakup. Opozarjamo na današnji oglas.

Domače borze

10. decembra:

ZAGREB. Na tržišču z elektri se nadaljuje nestalna tendenca prošlega tedna. Promet je bil zelo majhen. Do večjih zaključkov je prišlo v Praštedionu, Eskomptni in Hipotekarni pri nespremenjenih tečajih. Trbovlje se je nadalje okrepilo. — Na tržišču z devizami so tečaji radi čvrstoce dinarja v Curihu popustili. Blaga je bilo dovolj in Narodni banki ni bilo treba intervenirati. Poslovalo so je največ v devizah na Dunaj, Italijo, Prago in Svico. Promet je bil srednji. Notirale so devize: Amsterdam 3360 do 3370, Dunaj 0.124 do 0.125, Bruselj 405 do 415, Budimpešta 0.455 do 0.465, Bukarešta 45.25 do 46, Italija izplačilo 383.5 do 384.5, Kopenhagen 1560 do 1575, Kristijanija 1815 do 1825, London izplačilo 856 do 867, New-York ček 87.75 do 88.50, Pariz 470 do 475, Praga 257.5 do 259, Sofija 0 do 68, Stockholm 2320 do 2350, Svica 1542.5 do 1550, Varšava 0.0085 do 0; valute: dolar 86.5 do 87.5, aK 0.1225 do 0.124, napoleonidori 0 do 840; elektri: Eskomptna 164 do 165, Kreditna Zagreb 150.5 do 152, Hipotekarna 95.5 do 97, Jugoslavenska 146 do 148, Ljubljanska kreditna 210 do 215, Praštediona 975 do 980, Slavenska 168 do 0, Eksploatacija 220 do 225, Drava 650 do 680, Goranin 145 do 0, Sečerana Osiček 2435 do 2440, Narodna šumska 147.5 do 150, Nihag 182.5 do 187.5, Gutmann 1760 do 1770, Slavels 830 do 850, Slavonija 207 do 209, Trbovlje 905 do 915, Union 1050 do 1075, 7 odst. investicijsko 51.5 do 53.

BEOGRAD. Narodna banka je morala radi pomanjkanja blaga intervenirati v vseh področjih, posebno za Zenevo in London. Notirale so devize: Amsterdam 3375 do 3390, Dunaj 0.1242 do 0.1244, Budimpešta 0.465 do 0.48, Bukarešta 44 do 44.5, Svica 1545 do 1549, London 856 do 860.5, Italija 394 do 384.5, New-York 88.25 do 88.25, Pariz 478 do 477, Praga 258.45 do 259.50, Sofija 65 do 67; valute: dolar 87 do 87.5, levi ponudba 55, leji 43.25 do 43.50; elektri: Narodna banka zaključek 4080.

Lastnik in Izdajatelj Konzorcij »Jutra«. Odgovorni urednik Fr. Brozovič. Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani.

RED
In točnost zahtevato od »Jutra«
ZA
to bodi tudi pri plačilu »Jutra« točnost in
RED!

Najboljši premog, drva in oglje
kupite najceneje pri
Družbi ILIRIJA, Ljubljana
Kralje Petra trg 8. — Tel. 220.

Iz stare Ljubljane

Ljubljana leta 1802.

(Dolje.)

5. Statistične in kulturnozgodovinske beleške.

Ljubljana s predmestji je štela v začetku 19. stoletja krog 9000 prebivalcev brez tujcev, dijakov in vojakov, ki jih je bilo skupaj kakih 2000 do 2500 (Hoff, Gem. I, 101).

Leta 1802. je bilo v mestu 358 hišnih številk (ne vsevši 45 prodajalnic na obeh mostovih), na Šentpeterskem predmestju 153, na Poljanah 87, na Karlovškem predmestju s Kurjo vasjo 41, na Kapucinskem predmestju 67, v Gradišču 85, v Krakovem 81, v Trnovem 84, skupaj 959.

Velika večina predmestčanov je bila podložna mestnemu magistratu — Trnovčani vsi. Drugo zemljiško gospodstvo so bile po seznamu 1802 naslednje: Šentpeterska cerkev in ljubljanska škofija; obe sta imeli podložnike na Šentpeterskem predmestju (prvi 20, drugi 34), cerkev tudi v Gradišču 5. Njaki je bilo že omenjeno, je bilo vse Krakovo razen ene hiše podložno ljubljanski nemški viteški komandi, ki je imela svoje podložne ljudi tudi v Gradišču 6, na Poljanah 4 in na Karlovškem predmestju 1; z vsaki Novi svet in Jama s 16 podložniki (11 v Kapucinskem predmestju, po 2 v Gradišču in v Karlovškem predmestju, 1 na Poljanah); Pakovnik 3 podložniki v Kurji vasi; Fašine 2 podložniki v Gradišču; Cerkovni grad 1 podložnik na Šentpeterskem

predmestju; svobodninov je bilo 16 — na Poljanah.

Zanimiva so imena tedanjih hišnih posestnikov. Samo peščica njihovih pravnih nosilcev je gospodari v istih hišah. Stare rodovine so ali izumrle ali se izselile. V seznamu 1802 je nanizanih 379 slovenskih imen hišnih gospodarjev poleg 184 nemških, 25 italijanskih, 7 čeških in 1 madžarskega. Seveda ime ni točen znak narodnosti; za marsikaterim nemškim imenom je tičal Slovenec.

S čim so se bavili ljubljanci l. 1802? V seznamu je dostavljen imenoma hišnih posestnikov poklice, a ne pri vseh; v nekaterih stoji samo ime, pri ženskah; v dveh, mnogokrat: dedič. O meščanskih obratih se nahaja izkaz tudi v »Eustanz-Schematismu« 1802, ki pa se le v redkih slučajih vjemata z navedki hišnega seznama. V naslednjem priročniku pregled ljubljanskih zaposlenecv imenovanega leta po obeh knjižicah; pripominjam, da so povzeti iz šematizma razprto natisnjeni, njihovo število stoji v oklepih:

Babice (3), barvarji 3 (5), branjevci 4.
Cevljarji 24 (27), čolnariji 44, velika čolnarija 2.
Dimnikariji 2 (2), duinarji 22, dolbec (graver) 1.
Frizer 1.
Glavničarja 2, gostilničarji 67 (121), grobar 1.
Hlapci 3.

Iglarji 3 (3), izharji 3 (4).

Jermenarji 5 (6).

Kamenoseka 2, kavarnarji (4).

Klavirar 1, kleparji 2 (3), ključarji 3 (7), klobočarji in čepičarji 13 (5), kmetje 39, knjigotrožci 1 (3), knjigovezci 2 (4), kocar 1, kočijaži 3, kolarji 1 (3), konjači 1 (1), kositrarji (3), kotlari 1 (1), kovači 6 (7), kramarji 16 (7), krojači 14 (30), krznarji 2 (5).

Lasuljarji (8), lekarnarji 4 (4).

Markotendar 1, medicinarji 3 (2), mesarji 5 (3 s 4 hlapci in 8 pomočniki), milarji 5 (3), mizarji 6 (13), mlinarja 2.

Nadzornik 1, najemniki 4, nožarji in jeklarji 1 (6).

Odvetniki 5 (21), opekarnarji 3, orgljarji 2 (1), oskrbnik 1.

Pasarji 1 (3), pečarja 2 (2), peki 15 (18), pilariji 4 (2), pismo- noša 1, pivovarnarji 6 (6), plat- narji 4 (med njimi 1 tiskar platna), plemenitniki 58, podobarji 1 (2), po- steljinarji 1 (5), pozamentirer 1, pozlatar 1, puškarja 2.

Ranocelci 7 (8), ribiči 31, roko- vičarji (4).

Sedlarji 5 (4), sladčičar 1, slam- nikar 1, slikarji (7), slikar kart 1, slugi 2, sodarji 6 (7), solarji 3, starinar 1, stavbenik 1 (1), stek- larji 3 (3), strojarji (3), stru- garji 3 (3), sukar 1 (suknarji in kocarji 4), suknostrižec 1 (1), sve- čar 1, svilar 1.

Skapulirar 1.

Tesarji 16 (1), tiskarji (3), ti- skar in knjigotrožec 1, tkalci 3 (12), tovarnarji 4, trgovci 36 (29).

Uradniki 32 (pomniti treba, da je to samo število uradnikov hišnih posestni- kov; celotno število ljubljanskega urad- ništva — državnega, stanovskega in mest- nega — je bilo mnogo večje), urarji 4 (5), usnarji 5.

Vozniki 23, vrtnar 1, vrvarji 9 (4). Zdravnik 2, zidarji 26, zvonar 1 (1). Zganjarničarja 2, Hmničar 1, Zltni ku- poc 1.

Leta 1802. je štela Ljubljana 39 kmetov hišnih posestnikov (7 v mestu, 24 na Šentpeterskem predmestju, 8 na Polja- nah). Poleg pravih kmetov so se ba- vil z zemljedelstvom tudi nekateri me- ščani. Imeli so zunaj mesta pristave in travnike v Mestnem logu. V mestu sa- men so bile opremljene nekatere starejše hiše s hlevi za konje. Vrhovec (Lj. mešč., 280) poroča, da je bilo leta 1788. (torej 14 let poprej) v Ljubljani 1315 kajzarjev, vrtnikov in dtnarjev, ki so se bavili z obdelovanjem zemlje in s kmečkim de- lom. Pri tem je ostalo menda še tudi v začetku 19. stoletja.

Iz gorenjega pregleda je jasno, da je bilo obrtništvo v Ljubljani lepo razvito. Prvo mesto med obrtniki je slo gostil- ničarjem. Po šematizmu 1802 jih je bilo 121, med njimi 67 hišnih posestnikov. Naj- več gostilen — 34 — so je nahajalo v mestu, na Kapucinskem predmestju 20, na Gradiškem 19, na Šentpeterskem 18, na Poljanah 13, na Karlovškem predmestju in v Kurji vasi 9, v Krakovem 5, v Trno- vem 3. Po Vrhovčevem izkazu (ib. 255)

je bilo leta 1792. v Ljubljani 162 gostilnic, in sicer v mestu 47, na Kapucinskem pred- mestju 19, v Gradišču 26, na Šentpeter- skem predmestju 31, na Poljanah 22, pred Poljanskimi vratmi 7, v Krakovem in Tr- novem po 5. Število ljubljanskih gostilen bi bilo po teh poročilih padlo v desetih letih za 41, kar ni verjetno. Ta ali oni izkaz mora biti hiben, zlasti ako vzamemo v poštev še število ljubljanskih gostilen 167, ki jo navaja »Argo« (VII, 51) za leto 1798. — Poleg vina se je potočilo v ljub- ljanskih gostilnah mnogo piva, ki ga je zvarilo 7 pivovarnarjev. Zganjarničar sta zabeležila samo 2. Nekdanji Ljubljanci so bili vneti vino- in pivopivci, a tudi žganju so bili mnogi vdani. Koliko so ga porabili leta 1802., ni znano; toda količina 56.000 bokalov, izpita tri leta pozneje, osupne (Vrhovec, Lj. mešč., 256). Ljub- ljana je štela leta 1802. štiri kavarne; dve sta bili na Trgu (v sedanji Hamanovi hiši in v doletošnji hiši Kreditne banke), ena v Spitalski (sedaj Stritarjevi) ulici poleg Permetove hiše, ena na Kapucinskem predmestju poleg starega gledališča v se- danji Kirbischevi hiši. Seume je v svojem že omenjenem potopisu pohvalil ljubljans- ke kavarne, ki jih je našel v boljšem stanu nego dunajske. Posebno mu je uga- njala »švicarska kavarina« v Spitalski ulici, ki je prekašala Milonovo na Dunaju.

Dobe, ko sta kvarila ljudem glavo in obleko — lasulja in »cofi«, spominja pri lasuljarjev, navedenih v šematizmu 1802. Iz predjožefovih časov je ostal izdelova- lec škapulirjev Jurij Prezolj v Krojaški ulici 258.

(Konec prihodnje.)

Šivalne stroje EXCELLA

najfinejši izdelek
kupite najceneje
pri trrdki

Za Božič
in Novo leto
10% popusta

J. GOREC

Palača Ljubljanske kreditne banke
LJUBLJANA.

6198

Razstava

okusnih božičnih predmetov za dame in
gospode Aleksandrova cesta 3, I nadstr.

nad trgovino Kette ves dan
otvorjena do 9. ure zvečer.

Ažurira

Toni Jager - Cerne
Dvorščak trg 1.

„NARCISSUS“ To-
varna papirnata roba Za-
greb, Nova cesta 78.
Ofriramo pozadine za
koledarje, dnevne blo-
ke: slovenske, hrvat-
ske in v celoti po brez-
konkurenčnih ceničnih re-
nah. 6178

Božična in novoletna darila

si nabavite po ugodnih
cenah edino le pri trrdki

R. Almoslechner

Celje, Gosposka ulica 14

Velika izbira slatin, srebrnine, China-srebra in ur raznih slovitih anank — s preciznim tekom — lastna popravilnica Poročni prstan po meri tekom 4 ur

Medicinal-Konjak

Zahtevajte samo:

Medicinal-Konjak z modrim križcem
Jamaica-Rum z modrim križcem
Konjak-Rum z modrim križcem
Citron-Rum z modrim križcem
Medicinal-Pelinkovao z modrim križcem
Najfinejši krem-likor z modrim križcem
Slivovko in brinjevec z modrim križcem

„ALKO“, LJUBLJANA.

Medicinal-Konjak

Kdor hoče kaj prodati
Kdor hoče kaj kupiti
Kdor išče službo itd.
naj inserira v „Jutro“

Naročajte, čitajte in razširjajte
dnevnik „JUTRO“!

Halo!

Preden kupit, ogled
si izlozbo pri

R. Sinkovc nasl. K. Soss

Prodaja do konca
meseca z

10-20% popustom.

Restavracija (velik lokal)

v Zagrebu, zelo dobro ideoa,
na najbolj prometnem pro-
storu mesta

se prodaja

z vsem inventarjem. Zem-
ljiškoknjižni ugovor na 9 let.
Ogledbe in vprasanja je
poslati pod „Za-1019“ na
Publitas d. d., oglašni
zavod, Z. greb, Gledališeva
6248 ulica 11.

Za božič in Novo leto kupujte knjige za mladino:

Milčinski, Zgodbe kraljeviča Marka. Ilustrirano. Vezano
Din 18 —, s pošto Din 19-50.

Milčinski, Tolovaj Mataj. S slikami. Vezano Din 26 —, broš.
Din 20 —, po pošti Din 1-50 več.

Sorli, Cirimurci. S slikami. Vez. Din 25 —, broš. Din 20 —, po
pošti Din 1-50.

Sorli, Bob in Tedi. S slikami. Vez. Din 18 —, broš. Din 12 —,
po pošti Din 1-25 več.

Vaštetova, Pravljice. S slikami. Vez. Din 22 —, po pošti
Din 1-25 več.

Cika Jova-Gradnik, Kalamandarija. Otroške pesmi. Vezano
Din 12 —, po pošti Din 1 — več.

Cika Jova-Gradnik, Pisani oblaki. Otroški pesmi. Vezano
Din 14 —, po pošti Din 1 — več.

Razne slikanice, ilustrirane pravljice za majhne otroke.

Knjige se naročajo pri

Tiskovni zadrugi v Ljubljani

Presernova ulica, nasproti glavne poste.

Slavenska banka d. d., Zagreb Podružnica: Ljubljana

Delniška glavnica Din 50,000.000 — in rezerve preko Din 12,500.000 —

Podružnice:

Beograd, Bjelovar, Brod n./S., Celje, Dubrovnik, Gornja Radgona,
Kranj, Maribor, Murska Sobota, Novi Sad, Osijek, Sarajevo,
Sombor, Sušak, Šibenik, Šabec, Vršac, Wien.

Ekspoziture:

Rogaška Slatina (sezonska), Škofja Loka, Jesenice.

Agenciji:

Buenos Aires, Rosario de Santa Fe.

Afilijaciji:

Slovenska banka, Ljubljana; Jugoslavenska industrijska banka
d. d., Split.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.